Kulturně společenský **časopis**
2000 • 7 na Internetu

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Rozhovor s Jiřím Hrubým
o spisovatelce Alice Walkerové

Střípek z karlovarského festivalu

O nové knize Pavla Kosatíka

Příloha Čtení na léto

Obsah:

Feuilleton

Karel Poulík: **Neandersonovská verze křesadla/Křesadla**

Rozhovor

Koukali jsme na to tenkrát vyděšeně,
rozhovor s překladatelem Jiřím Hrubým

Alice Walkerová: **Drahý Bože...**

Fotografie

Pavel Turek: **Jedna skladba od RHCHP se jmenuje My Friends**

Film

Radim Kopáč: Jeden střípek z karlovarského festivalu: Noční vlak

Literatura

Štefan Švec: **Zuniny dvakrát revoluční sonety**

Vladimír Novotný: **Peroutka po Peroutkovi**

Martin Belásek: **Nejen Peroutka, taky Kosatík!**

Co se chystá

Co chystá k vydání v prozaické řadě nakladatelství Host

Představujeme Vám
(nová jména české poesie a prózy)

Dora Kaprálová: **Čekající**

Příloha Čtení na léto

Vít Kremlička: **Kouzelnice si zařídila prádelnu**

Lenka Tvrdková: **Příběhy v krajině: krajina v příbězích**

Vladimír Pospíšil: **Hele koukni, on piluje**

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Pavel Turek, „Šárka“ (viz článek na str. 12)

Dobrá adresa, kulturně-společenský měsíčník na internetu, číslo 7, ročník 1. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Radim Kopáč. Redakce: Pavel Hájek, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Milí čtenáři,

protože v létě každý odpočívá, červencové vydání Dobré adresy chce být také odpočinkové. To znamená: publicistiku jsme v tomhle čísle šoupli trochu stranou a místo ní dali větší prostor původní tvorbě. (Byl v tom ovšem i chladný kalkul z naší strany, neboť rozhovor s Pavlem Kosatíkem avisovaný v minulém čísle Jakubem Šofarem se pro indisposici interviewera – černý kašel! – přesouvá až na číslo srpnové. Za což se omlouváme.)

Takže co Vás čeká? Překladatel Jiří Hrubý uvede pár slovy americkou spisovatelku Alice Walkerovou, doposavad u nás neznámou, z jejíž knížky „o sebeuvědomování i sebevědomí ponižované ženy“ Barva nachu (česky vyjde příští rok) následně přetiskujeme ukázku. Taky rubrika O čem se (ne)mluví tentokrát ustoupila čtivějšímu feuilletonu Karla Poulíka. Rubriky Co se chystá a Představujeme Vám ovšem zůstaly zachovány: přinášejí Vám ukázku z nové knihy prosaika Jiřího Drašnara, respektive představují poesii Dory Kaprálové. A nezapomněli jsme ani na milce fotografie a výtvarného umění: pro ty první Pavel Turek deníkovými hesly okomentoval cyklus portrétů svých přátel, těm druhým mladička výtvarnice Eliška Čtvrtníková představí coby ilustrace jednoho přiloženého článku sérii studií. A propos: přiložené články čili příloha.

Protože tohle léto není jak má být, připojili jsme ještě stabilizační prvek: V příloze Čtení na léto Vás texty Lenky Tvrdkové a Víta Kremličky v čase postrčí zpět do Vašich dětských let, kdy jste s obličejem popatlaným barevnými hlinkami a s orlím pérem ve vlasech lítali po prosluněné zahradě a hráli si na indiány. A pro ty, kteří místo indiánů hltali Chlebnikova Viki Shock připravil profil zaumného poety-dobrodruha Vladimíra Pospíšila. Ten mimo jiné čtenářům Dobré adresy vzkazuje: *horm horm / žena žena / strom / bagr mladý / salut kráva / viné sady / roste zpráva.*

Ale nebojte se, dostane se i na recenze, kritiky, glosy. A když ne v dostatečné míře v tomhle čísle, pak určitě v tom příštím srpnovém, které vyjde 30. srpna 2000. Těšíme se na shledanou s Vámi.

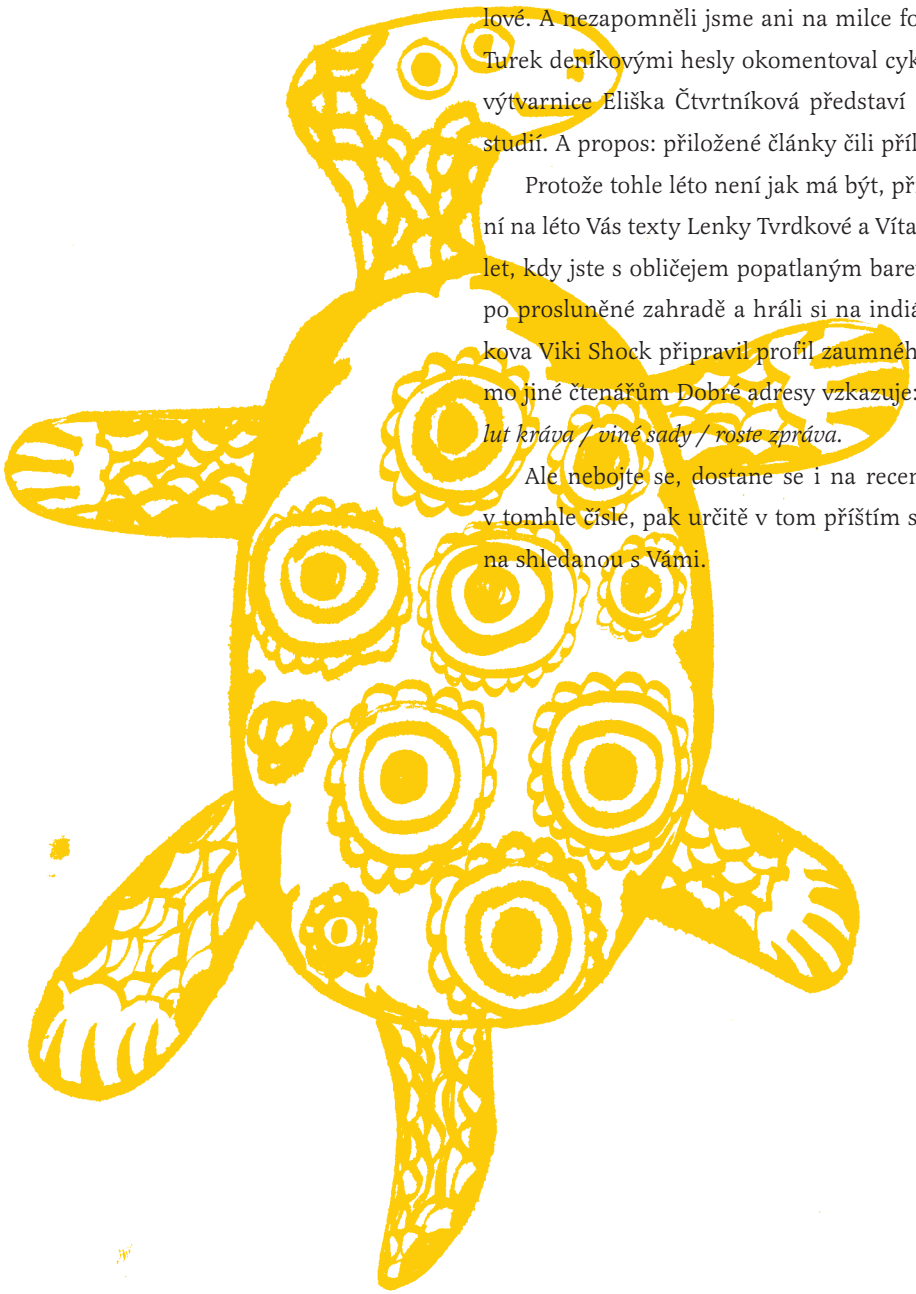

Radim Kopáč
šéfredaktor

Neandersonovská verze křesadla/Křesadla

Jel jsem nedávno vlakem na trati Žďár nad Sázavou–Praha a dumal jsem nad svým chátráním. Tedy: stále jsem „šaramantní“ muž, nádoba je pořád vhodná k vystavování, ale obsah, ten už se pomalu kazí. Jak jako kazí? No před dvaceti lety jsem zvládl v Praze oběhnout všechny antikvariáty, kina, knihkupectví, výstavy (tu se doprodával zbytek katalogů z Dalího výstavy, tu dal někdo do prodeje Durychovo Bloudění, tu se v antikvariátu ve Spálené objevily dva kompletní ročníky předválečného Tvaru – píšeme začátek 80. let, aby bylo jasno). Po Velké listopadové revoluci jsem mimo muziky začal všechno „flákat“, knihy jsem četl málo, do kina jsem chodil občas a na výstavy vůbec ne. Až na konci zatrachtilého milénia doháním čtení a filmy. Jen ty výstavy flákám dál. Tohle všechno jsem měl v hlavě tak kolem 150. kilometru.

Ono s tím výtvarným uměním je to pro mě jako s cizokrajným jídlem. Strašně rád bych experimentoval s chutěma, ale stejně se pak rychle vrátím zpátky k vepřovému s knedlíky. Výtvarné umění je ze všech umění vnějškově (fyzicky) nejkonzervativnější, je nejstatičtější a jakoby nejméně odpovídá potřebám doby - hleďme frázi, mršku, jak se sem vnutila. Jenže vnitřně je naopak v čele toho úprku za uchvácením pravdivé reality, hraje v ofsajdu a někdy i fauluje. Malevičem to končí. Stopka. Tady se už může všechno, protože všechno už bylo řečeno. Že i v bílé ploše nebo v černé ploše se dá ještě postupovat? Že i hudba končí tichem (možná by bylo výstižnější

Tichem)? Co třeba taková reklama: Aby bílá bílá byla? Objevovat struktury bílé či černé (nebo nějaké jiné), vytvářet kvarky a či struktury podobné šroubovicím DNA - to už je podle mě působiště exaktní kreativity, tam by mělo umění předat štafetu vědě. Ticho je, zdá se mi, ještě stále nekonečný prostor, neuchopitelný, nedoprozkoumaný, průniky ticha a kmitočtů sotva uchem zachytitelných možná mohou vyvolat ve mně vytržení, odpor nebo bolest. Černá, bílá či zelená už nic. Už se dá tápat jenom kolem, ale ne směrem vpřed. Namítnete-li, co je oním „vpřed“, jestli „vpřed“ není vlastně ono tápání kolem, na to mohu říci jenom jedno - hergot, přemýšlím si o tom já, tak mi do toho nekrafejte. Pro mě je Malevič konečná stanice, prosíme vystoupit, protože dveře se už nezavírají. Tohle všechno jsem měl v hlavě tak kolem 90. kilometru.

Zašel jsem si ve Žďáře nad Sázavou na „komemorativní soubornou výstavu“ **Jana Křesadla**, 1926–1995 (PhDr. Václava Pinkavy, CSc.). Na Staré radnici (kde jsem se mimochodem oženil) je vlastně vystaven život jednoho Čecha. Křesadlo se objevil na české scéně až po Listopadu a dodnes mě připadá, že pro mnohé české kritiky a konzumenty písmenek a „krásna“ působí jeho stopy jakousi újmu. Možná by mohla MF Dnes přidat do svého pylového hlášení pro alergiky i jeho jméno. Křesadlo byl: spisovatel, básník, lingvista, překladatel, karikaturista, ilustrátor, kreslíř, malíř, zpěvák, skladatel, sbormistr, filosof, psycholog, přírodopisec a matematický logik. Taky byl Sokolem a „šéfem“ Společnosti pro vědy a umění ve Velké Británii. Po setkání s ním jsem uvěřil, že ještě mezi námi žijí polyhistoři, že nevymřeli pádem Bastily. To není umělecká výstava, to je smutné svědectví o tom, jak přemíra intelektu vyvolává strach a obavu. Stovky knih dnes pomalu vybledlých jmen o ničem jako matrace vycpané slámou, aby budovatelé světlých zítřků mohli spočinout před dalším útokem a jedna každá Křesadlova kniha. Zavšivená doba! Tohle všechno jsem měl v hlavě tak kolem 50. kilometru.

Křesadlo v pohádce (stejně jako stoleček, jablka, harfička) je „inštrument“, který umně spojuje lidské touhy a potřeby s mýtem (je to převodní páka, která bez přemýšlení převede lidskou mysl z reálného světa do ireálného) a většinou se nestane (jeho potřeba zmizí nebo přestane fungovat) součástí života po pohádce (tedy toho, co se děje po tom, až zazvoní zvonec). Křesadlů Janů (a podobných) jako převodních pák mezi dvěma typy pohledů na svět je málo možná právě proto, že i po koncích těch našich každodenních pohádek „jejich potřebnost na světě vzrůstá a oni nepřestávají fungovat“. Není to nějaké krkolomné? Opravdu chci toto říct! Nebo to neumím říct? Skřípou brzy, stojíme: Praha–Hlavní nádraží. Za celou dobu vůbec nepřišel průvodčí. Jak symbolické!

Vše o výstavě Jana Křesadla a o jeho osobě najdete na: www.mujweb.cz/kultura/vaclav_pinkava/index.htm

Karel Poulík

Zašel jsem si ve Žďáře nad Sázavou na „komemorativní soubornou výstavu“ Jana Křesadla, 1926–1995 (PhDr. Václava Pinkavy, CSc.). Na Staré radnici (kde jsem se mimochodem oženil) je vlastně vystaven život jednoho Čecha.

Koukali jsme na to

rozhovor s překladatelem Jiřím Hrubým

Její knížky jsou založené na tom, že v rámci útlaku černochů v americké historii byly nejvíce bity ženy. Jejich útlak byl dvojí: rasový a sexuální – a o tom je The Color Purple. Jednoduchá venkovská dívka, jejíž vnitřní svět je ale nesmírně bohatý, dostává od života a zvlášť od mužů pořádně zabrat.

Překládáš do češtiny knihu Alice Walkerové The Color Purple – Barva nachu. Kdo je Alice Walkerová?

V americké literatuře je velké hnutí etnické literatury: kdokoli má dnes v jejím kontextu silné postavení, je buď žid nebo černoch nebo jiná etnická či národnostní menšina. V rámci černošské literatury mají silný hlas ženy, vedle Toni Morrisonové, která dostala před několika lety Nobelovu cenu za literaturu, je to právě Alice Walkerová. Vždycky jsem měl pocit, že tyto dvě dámy patří k sobě: tématicky jsou jejich knížky velmi podobné, vracejí se k dobám otroctví, se kterým se dodnes černoši musejí vyrovnávat. Přišlo mi, že Morrisonová dostala tu cenu za obě.

Walkerová popisuje svět z feministického pohledu: nejenom že píše coby ženaspisovatelka, ale její témata jsou čistě ženská. Její knížky jsou založené na tom, že v rámci útlaku černochů v americké historii byly nejvíce bity ženy. Jejich útlak byl dvojí: rasový a sexuální – a o tom je The Color Purple. Jednoduchá venkovská dívka, jejíž vnitřní svět je ale nesmírně bohatý, dostává od života a zvlášť od mužů pořádně zabrat. Odejmou jí dvě děti, které má s nevlastním otcem, a provdají ji za někoho, koho nejenže nemá ráda, ale přímo ho nenávidí. On ji samozřejmě mlátí. Do hry vstupuje lesbický vztah a ten začíná dívčino sebevědomí postrkovat kupředu – a o to jde: o sebeuvědomování i sebevědomí ponižované ženy.

Jak se tobě jako muži překládá knížka o ženském světě?

V tom není problém té knížky. Nemám pocit, že by v ní bylo něco týkajícího se ženského prožívání, co bych nebyl schopen postihnout. Jestli je s knihou nějaký problém, tak se týká toho, jak zvládnout jazyk velmi primitivního prostředí černošského venkova počátku 20. století. Knížka se navíc částečně odehrává v Africe, takže jazykové roviny se opravdu různí.

Česká feministická literatura rozhodně nedosahuje takového postavení a vyhrocenosti jako ve Spojených Státech. Troufáš si odhadnout, jak bude knížka Alice Walkerové u nás přijata?

To nevím. Nicméně Walkerové dílo je natolik slavné a mezi kolegyněmi překladatelkami z angličtiny natolik známé, že povědomí ve zdejším literárním kontextu existuje. Možná i díky Toni Morrisonové, které už vyšly v českých překladech dvě nebo tři knížky, a také Stevenu Spielbergovi, který The Color Purple zfilmoval. Ten film běžel před lety i v České televizi. Navíc The Color Purple vzdáleně řeší problém rasismu, kterému bychom se i my

...kniha by měla vyjít v Argu v polovině příštího roku.

tenkrát vyděšeně

měli začít intenzivněji věnovat – tím může být knížka podnětná. Na druhou stranu Walkerová se možná trošku svezla s módou pozitivní diskriminace, která Spojené státy zachvátila v 80. letech.

V knižních překladech u nás Alice Walkerová dosud nevyšla. Jak jsi se k ní dostal?

Někdy v šestaosmdesátém roce jsem se účastnil jako člen Aktivu mladých a začínajících překladatelů třídenní překladatelské dílny v Domě spisovatelů na Dobříši. Naším lektorem byl dnešní senátor, tehdy překladatel z angličtiny, Michael Žantovský. Jako cvičební překlad nám dal text, neřekl co je to zač – a byla to tato paní, Alice Walkerová. Koukali jsme na to tenkrát vyděšeně, protože její „černošština" je na první pohled těžko srozumitelná: gramatika zcela odlišná od klasické angličtiny, primitivní, ale kompaktní vyjadřování. Mě se to moc líbilo, vypůjčil jsem si potom všechny její knihy, které byly k dispozici na Americké ambasádě, a tuhle knihu, The Color Purple, jsem celou dobu držel v paměti a snažil se ji prosadit k vydání. Podařilo se to až po mnoha letech a kniha by měla vyjít v Argu v polovině příštího roku.

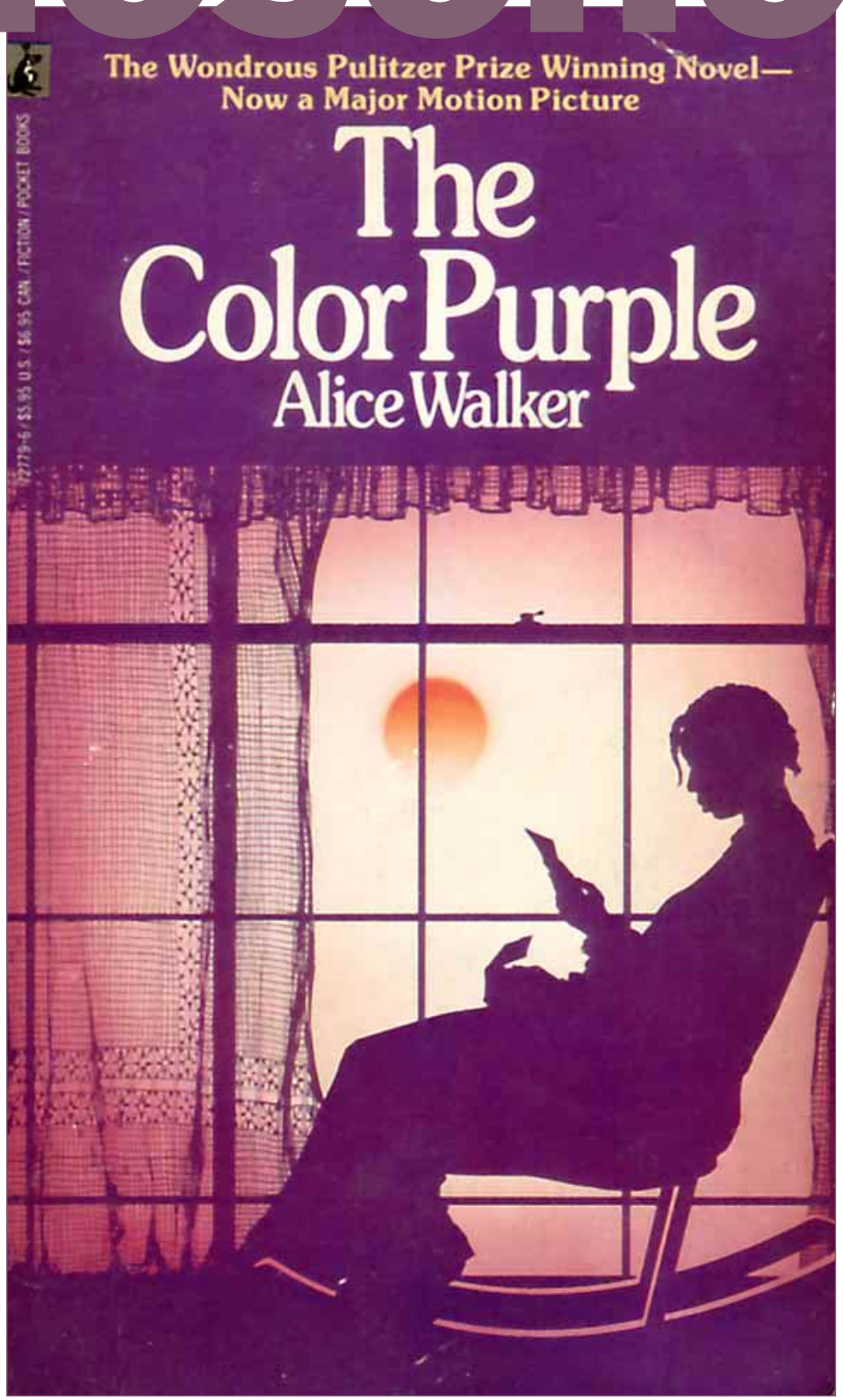

připravil
Radim Kopáč

Drahý Bože

Alice Walkerová

Drahý Bože,

dneska mě zmlátil, protože jsem prej v kostele mrkala na nějakýho kluka. Možná mi něco spadlo do oka, ale určitě jsem na nikoho nemrkala. Dyť já na chlapy ani nekoukám. Nikdy. Zato na ženský jo, protože těch se nebojim. Máma mi vždycky nadávala, tak by se dalo čekat, že jsem na ni měla vztek. Ale kdepak. Já ji litovala. Snažila jsem se pochopit, že ji zabil život.

Někdy ještě pořád pokukuje po Nettie, ale nakonec se dycky zas zaměří na mě. Říkám Nettie, ať si pana ____ veme. Ale neříkám jí proč.

Vem si ho, Nettie, říkám jí, ať máš aspoň jeden rok hezkej. Je mi jasný, že pak bude velká.

To já nebudu už nikdy. V kostele mi jedna holka řekla, že ženská bude velká, když každej měsíc krvácí. Tak já už nekrvácim.

Drahý Bože,

pan ____ konečně Nettie požádal o ruku. Jenže On ji nepustí. Tvrdí, že je ještě moc mladá a nezkušená. Říká, že pan ____ už má takhle spoustu dětí. A taky co ten skandál kolem jeho ženy, co ji někdo zabil? A jak se to vlastně má s Shug Avery, pořád se o tom šuška? Jak to vlastně je?

Ptám se naší nový mámy na Shug Avery. Co to je? ptám se. Neví, ale prej mi to zjistí.

Ale nejen to. Dokonce má fotku. První fotka skutečný osoby, co vidím. Říká, že pan ____ něco vytahoval z peněženky, aby to ukázal tátovi, a ta fotka mu spadla pod stůl. Takže Shug Avery je ženská. Nejkrásnější ženská, co jsem kdy viděla. Je hezčí než moje máma. A asi tak desetisíckrát hezčí než já. Na tý fotce je v kožichu a celá zardělá v obličeji. Vlasy jak koňskej ohon. Směje se a má nohu opřenou o něčí auto. Ale oči má vážný. Trochu smutný.

Poprosila jsem ji o tu fotku. A celej večer jsem se pak na ni dívala. A když se mi teď něco zdá, tak o Shug Averyový. Je nastrojená jak na rande, točí se a směje.

Drahý Bože,

řekla jsem mu, ať si místo Nettie bere radši mě – když je teď naše nová máma nemocná. Ale on se mě zeptal, o čem to žvaním. Řekla jsem mu, že se kvůli němu naparádím. Zapadla jsem k sobě a vzala si boty na vysokejch podpatcích, co má naše nová máma, a taky péra a koňský žíně. Zmlátil mě, že jsem se voblíkla jak coura, ale pak mi to stejně udělal.

Ten večer přišel pan ____. Já bulim v posteli. Je jasný, že už se Nettie rozhodla. Naší nový mámě už to došlo taky. Bulí ve svym pokoji. Nettie chlácholí jednu, pak druhou. Je chudák tak vyplašená, že se běží vyblejt ven. Ale ne před dům, kde jsou ti dva.

Doufám, pane, že jste si to rozmyslel, povídá pan ____.

To teda asi ne, táta na to.

Dobře víte, že ty mý nebožátka potřebujou mámu.

Noo, povídá táta děsně pomalu, Nettie já... vám dát vážně nemůžu. Je ještě moc mladá. Co jí neřeknete, neví. A taky bych jí ještě rád dopřál trochu toho vzdělání. Mohla by bejt třeba učitelka. Ale moh byste si odvýst Celie. Beztak je nejstarší, tak by se měla vdát první. Akorát že není čistá, ale to asi víte. Zkazili ji. Dvakrát. Ale k čemu by vám byla panna. Já měl pannu, ale byla furt nemocná. Upliv si přes zábradlí. Rozčilovaly ji

děti a kuchařka byla mizerná. Taky hned byla v tom.

Pan ____ neříká nic. Překvapilo mě to tak, že jsem přestala brečet.

Je vošklivá. To řek táta. Ale pořádnou práci zastat umí. Taky je čistotná. Bůh ji na život pořádně připravil. Můžete dělat všechno podle libosti a vona ani necekne.

Pan ____ pořád ještě neřekl ani slovo. Vytáhla jsem si fotku Shug Averyový a koukám jí do očí. Ty její oči říkaj: Jo, takhle se věci někdy maj.

A fakt taky je, povídá, že se jí potřebuju zbavit. Už je moc stará, aby pořád ještě bydlela doma. Jde špatným příkladem mejm ostatním holkám. Přinese si vlastní cejchy. Taky si může vzít krávu, co vypiplala z telete. Ale Nettie vám fakt dát nemůžu. Teď ne. A vlastně nikdy.

Pan ____ se konečně ozval. Odkašlal si. Ani jsem si jí nikdy nevšimnul, řek.

No tak se na ni příště podíváte. Šeredná je, to jo. Jako by ani nebyla příbuzná Nettie. Ale žena z ní bude lepčí. Chytrá neni a řeknu vám to na rovinu: jak si nedáte majzla, tak hned všecko rozdá. Ale maká jako chlap.

Kolik jí je? zeptal se pan ___.

Už skoro dvacet. A ještě něco – děsně lže.

Drahá Celie,

nejprve se z lesa něco slabě ozývalo, takový pohyb a hemžení. Hluboké bzučení. Pak jsme slyšeli sekání a zvuky, jako když se něco vleče. Taky byl několik dní cítit kouř. Ale teď po dvou měsících, kdy jsem byla nemocná já, děti nebo Corrine, už slyšíme jen sekání, drhnutí a vlečení. A kouř už je teď cítit každý den.

Dnes jeden kluk vtrhl do mé odpolední hodiny a vyhrkl: Blíží se k nám silnice! Byl s otcem v pralese na lovu a viděl to na vlastní oči.

Vesničané se teď každý den scházejí u kasavových polích za vesnicí a sledují, jak výstavba silnice pokračuje. A já k nim cítím ohromnou lásku – když je vidím, jak sedí na stoličkách nebo dřepí na bobku a všichni žvýkají kolové oříšky a malují si do prachu. Oni totiž nejdou silničářům naproti s prázdnou. Ani náhodou. Každý den, co si všimli, že k nim silnice postupuje, teď do dělníků cpou kozí maso, prosnou kaši, pečené jamy a kasavu, kolové oříšky a palmové víno. Každý den je jako piknik a nejspíš vznikla četná přátelství, i když dělníci jsou z jiného kmene odněkud na severu a blíž pobřeží, takže mluví trochu jinak. Aspoň teda já jejich řeči nerozumím, ale Olinkové patrně ano. Oni jsou ale moc chytří na všechno možné a všemu novému se rychle učí.

Ani se nechce věřit, že tu jsme už pět let. Čas se sice hýbe pomalu, ale plyne velmi rychle. Adam a Olivia už mě skoro dorostli a ve všem, co studují, si vedou výborně. Adam je nadaný počtář a Samuel si dělá starosti, že už ho v tomto oboru nebude moci nic nového naučit, protože vlastní znalosti vyčerpá.

V Anglii jsme se setkali s misionáři, kteří své děti poslali domů, když už nebylo možné je učit v buši. Ale bez dětí si život tady snad ani nelze představit. Dětem se moc líbí svobodná atmosféra vesnice a bydlení v chýších. Obdivují lovecké schopnosti mužů a samostatnost žen při pěstování plodin. Můžu mít třeba depresi – a někdy ji mívám opravdu pořádnou –, ale stačí obejmout Olivii nebo Adama, a už zase dokážu aspoň fungovat. Už si s jejich matkou nejsme tak blízké jako kdysi, ale já si ještě nikdy tak silně nepřipadala jako jejich teta. Taky si jsme my tři každým dnem víc a víc podobní.

Asi před měsícem mě Corrine požádala, abych Samuela nezvala k sobě do chýše, když u toho ona není. Prý si to vesničané špatně vykládají. To tedy pro mě byla opravdu rána, protože já jsem v jeho společnosti moc ráda. Corrine mě nenavštěvuje skoro nikdy, takže teď nebudu mít na přátelské popovídání už nikoho. Ale chodí za mnou děti; někdy i na noc – když chtějí být jejich rodiče sami. Vždycky jsem moc ráda. Pražíme na mé pícce buráky, sedíme na zemi a studujeme mapy všech možných zemí. Někdy se zastaví i Taši a vykládá nám příběhy, které mají rády olincké děti. Ponoukám ji a Olivii, ať je sepíší v jazyce olinka i anglicky. Bude to pro ně skvělé cvičení. Olivia si myslí, že vedle Taši ani nemá co zajímavého vyprávět. Jednoho večera začala povídat „O strýčku Removi“, ale Taši znala originální verzi! Tvářička jí posmutněla. Ale pak jsme začali mluvit o tom, jak se příběhy Tašinina kmene vlastně do Ameriky dostaly, a Taši to úplně uchvátilo. Plakala, když jí Olivia vyprávěla, že její babička byla otrokyně.

Jinak ale o otroctví nikdo ve vesnici nic slyšet nechce. Ti lidé vůbec necítí žádnou odpovědnost. Patří to mezi věci, které se mi na nich určitě nelíbí.

Při posledních deštích zemřel Tašin otec. Dostal malárii a žádný medicinmanův lektvar ho nezachránil. Nechtěl léky, které proti malárii bereme my, dokonce odmítl i návštěvu Samuela. Zažila jsem tak v Olince první pohřeb. Ženy si nabílily tváře, oblékly si bílé hábity a úpěly ostrými hlasy. Tělo zabalili do látky ze stromové kůry a pohřbili je v pralese pod mohutným stromem. Taši to dost vzalo. Po celý svůj krátký život

Ale nejen to. Dokonce má fotku. První fotka skutečný osoby, co vidím. Říká, že pan ____ něco vytahoval z peněženky, aby to ukázal tátovi, a ta fotka mu spadla pod stůl. Takže Shug Avery je ženská. Nejkrásnější ženská, co jsem kdy viděla. Je hezčí než moje máma. A asi tak desetisíckrát hezčí než já. Na tý fotce je v kožichu a celá zardělá v obličeji. Vlasy jak koňskej ohon. Směje se a má nohu opřenou o něčí auto. Ale oči má vážný. Trochu smutný.

se snažila otce všemožně potěšit, ale nikdy jí úplně nedošlo, že to vlastně nejde, protože je dívka. Ale ta smrt ji sblížila s matkou a Catherine má teď pocit, že je jedna z nás. Tím „nás“ myslím sebe, děti a někdy i Samuela. Catherine pořád ještě truchlí a skoro se nevzdaluje od své chýše. Tvrdí, že už se znovu nevdá (už má pět synů, a tak si teď může dělat, co chce – je váženou osobou), a když jsem za ní zašla, tak řekla úplně jasně, že se Taši musí učit dál. Catherine je nejpracovitější ze všech vdov po Tašiině otci. Všichni ji moc chválí, že má pole čistá, úrodná a vůbec celkově pěkná. Třeba bych jí mohla s prací pomáhat. Ženy se nejvíce poznají a vzájemně o sebe pečují při práci. To při práci se Catherine skamarádila s ostatními manželkami svého muže.

Samuel často hovoří právě o tomto ženském přátelství. Je nesvůj z toho, že se ženy takto přátelí, ale své manžely do toho nepouštějí. Divné to asi opravdu je. A Samuelovou povinností křesťanského duchovního je kázat biblickou zásadu jednoho muže a jedné manželky. Samuel je zmatený z vlastního poznání, že když jsou ty ženy takové kamarádky a udělaly by pro sebe všechno – tedy taky ne vždycky, ale určitě častěji, než si my v Americe vůbec dovedeme představit – a pořád se smějí, klábosí a navzájem si hlídají děti, tak to přece musí znamenat, že jsou zřejmě se stavem věcí spokojené. Jenže málokterá žena se svým mužem tráví čas. Některé dívky už při narození slíbili staršímu muži nebo někomu středního věku. Jejich život se vždycky točí kolem práce, dětí a ostatních žen (protože žena nikdy nemůže mít za kamaráda muže – takový případ by okamžitě vedl k ostrakizování a pomluvám). Svým mužům pořád jen podkuřují. Měla bys vidět, jak je obdivují. Velebí každý jejich sebemenší úspěch. Pořád jim podstrkují palmové víno a sladkosti. Vůbec pak není divu, že muži jsou často spíš dětmi. A přerostlé dítě je člověk docela nebezpečný, zvlášť když u Olinků má muž ve svých rukou život i smrt manželky. Když jednu ze svých žen obviní z čarodějnictví či nevěry, může ji to stát život.

Díky Bohu (a občas i Samuelovu zásahu) se to od našeho příchodu ještě nestalo. Ale Taši nám často vykládá podobný příšerný příběh z nedávné minulosti. A nedej Bože, aby onemocnělo dítě jeho favoritky! Protože to pak končí i ženské přátelství a každá žena se děsí, že ji postižená matka nebo manžel obviní z nějakých čar.

Moc hezké vánoce, Celie, tobě i všem blízkým. My je tady na „černém“ kontinentu slavíme modlitbami a zpěvem a ohromným piknikem, při němž se podávají melouny, čerstvý ovocný punč a grilované maso!

Bůh Ti žehnej

Nettie

Nejdražší Celie,

chtěla jsem Ti napsat včas před velikonocemi, ale nebyla to pro mě příjemná doba, takže jsem Tě nechtěla zatěžovat ničím zneklidňujícím. Uplynul tedy celý rok. Hlavně bych Ti měla napsat o silnici. Asi před devíti měsíci silnice konečně dorazila až ke kasavovým polím a Olinkové, kteří nadevše rádi oslavují, se překonali a přichystali pro silničáře úplnou hostinu; ti celý ten den jen povídali, smáli se a mrkali po olinckých ženách. Večer pak Olinkové mnoho z nich pozvali přímo do vesnice a veselení trvalo dlouho do noci.

Řekla bych, že Afričané jsou hodně jako běloši u nás – v tom, jak se domnívají, že jsou středem světa a že se všechno dělá pro ně. Olinkové si to tedy myslí určitě. Logicky se proto domnívali, že tu silnici postavili kvůli nim. Silničáři taky skutečně pořád mluvili o tom, jak rychle se teď Olinkové dostanou na pobřeží. Po asfaltce to teď trvá jen tři dny. Na kole ještě méně. Nikdo v Olince pochopitelně kolo nevlastní, ale jeden dělník kolo má a všichni muži z Olinky

po něm touží a vykládají, že si bicykl už brzy pořídí.

Tak tedy první ráno po „dokončení“ silnice (dokončení z hlediska Olinky – nakonec přece silnice až do vesnice dorazila) co najednou nevidíme – silničáři už zase pracují. Mají za úkol postavit dalších třicet mil! A to v dosavadním směru, tedy přímo napříč Olinkou. Vylezli jsme z postelí a oni už kopali v nově osázeném jamovém poli Catherine. Olinkové se samozřejmě chopili zbraní. Jenže silničáři byli ozbrojeni doslova po zuby. Měli pušky, Celie, a příkaz střílet!

Byla to, Celie, hanebnost. Lidé cítili hroznou zradu! Bezmocně přihlíželi – oni bojovat vlastně neumějí a skoro na nic takového ani nemyslí už od dávných dob kmenových válek –, jak jim dělníci ničí pole a domky. Tak to bylo. Silničáři se od plánu, jímž se řídil jejich předák, neuchýlili ani o píď. Srovnali se zemí každou chýši, která stála plánované silnici v cestě. Za několik hodin už nestály, Celie, náš kostel, naše škola a moje chýše! Naštěstí jsme zachránili všechny věci, ale asfaltka teď vesnici doslova rozpůlila, takže Olinka vypadá úplně zplundrovaná.

Hned jak bylo jasné, co mají silničáři za lubem, se náčelník vydal na pobřeží – chtěl vysvětlení a náhradu škody. Ale za dva týdny byl zase zpátky a nesl ještě více zneklidňující zprávy. Celý kraj včetně Olinky teď patří kaučukové firmě z Anglie. Blíž u pobřeží náčelníkovi úplně vyrazil dech pohled na stovky a stovky vesničanů velmi podobných Olinkům, kteří po obou stranách silnice mýtili prales a sázeli gumovníky. Ničili staré mohutné mahagonovníky, všechny stromy, zvěř, z pralesa nezbylo nic a půda byla holá, líčil nám to náčelník, jako dlaň jeho ruky.

Nejprve si myslel, že to je s tou anglickou kaučukovou firmou nějaký omyl, tedy aspoň s tím územím, včetně území Olinků. Ale nakonec ho poslali do sídla guvernéra, bílého paláce, na jehož zahradě vlály vlajky. Přijal ho běloch, který tam za to zodpovídá. To on silničářům vydal příkazy, a o Olince přitom cosi tušil jedině díky mapě. Mluvil anglicky, o což se náčelník snažil také.

Musel to být hodně smutný rozhovor. Náš náčelník se totiž anglicky nikdy neučil, jen od Josepha občas něco málo pochytil, ale ten místo „angličtina“ říkal „ingličtina“.

Ale to nejhorší se teprve měl dozvědět. Olinkům už prý teď jejich vesnice nepatří, a tak musejí platit nájemné, a nepatří jim ani voda a za tu budou platit taky.

Lidé se tomu napřed smáli. Opravdu to vypadalo jako úplná hloupost. Přece tu žijí od nepaměti. Jenže náčelník se nesmál ani trochu.

Budeme s bělochem bojovat, prohlásili.

Jenže běloch není sám, řekl jim náčelník. Přivedl si celou armádu.

To bylo před několika měsíci a zatím se nic nestalo. Lidé teď žijí jako pštrosi – když to jde, tak na novou silnici ani nevkročí, a taky se zásadně nedívají směrem k pobřeží. Postavili jsme si nový kostel a novou školu. I já mám novou chýši. A tak teď čekáme.

Corrine mezitím byla moc nemocná – měla africkou zimnici. Této nemoci už podlehlo mnoho misionářů.

Ale děti jsou v pořádku. Chlapci už Olivii a Taši přijali do třídy a také více matek teď posílá dívky do školy. Mužům se to nelíbí: kdo stojí o ženu, která ví všechno, co ví její manžel? vztekají se. Ale ženy na to mají jiný názor a taky mají moc rády své děti, dokonce i holčičky.

Napíšu Ti víc, až bude situace příznivější. Věřím Bohu, že tomu tak bude.

Tvoje sestra

Nettie

ukázky z knihy

Alice Walkerové The Color Purple

(Barva nachu), kterou na příští rok chystá k vydání nakladatelství Argo,

vybral a přeložil

Jiří Hrubý

Alice Walkerová *(nar. 9. února 1944 v Eatontonu, USA). Patří ke střední generaci černošských (resp. afroamerických) spisovatelek. Básně a povídky začala psát již za studií na elitní Sarah Lawrence College. Debutovala ve čtyřiadvaceti letech knihou básní Jednou (Once: Poems), následovaly básnické sbírky Revoluční petúnie (Revolutionary Petunias, 1973), Dobrou noc, Willy Lee, nashledanou ráno (Good Night, Willy Lee, See You in the Morning, 1979) a Koně činí krajinu krásnější (Horses Make a Landscape Look More Beautiful, 1984). V roce 1991 se dočkala kompletního vydání sebraných básní pod názvem Známe jen její ztrápené tělo: pozemské básně (Her Blue Body Everything We Know: Earthling Poems, 1991). Je autorkou románů Třetí život Grange Copelanda (The Third Life of Grange Copeland, 1970), Meridian (Meridian, 1976), Barva nachu (The Color Purple, 1982), Chrám mého rodu (The Temple of My Familiar, 1989) a Tajemství radosti (Possessing the Secret of Joy, 1992). Dojemné, tragické a tragikomické osudy černošských žen jsou námětem i jejích povídkových sbírek V lásce i v neštěstí: Příběhy černošek (In Love and Trouble: Stories of Black Women, 1973) a Správnou ženskou nic nezlomí (You Can't Keep a Good Woman Down, 1981). Alice Walkerová se dlouhodobě věnuje i tvorbě pro děti, pro ně také v roce 1973 převyprávěla životopis nejslavnějšího černošského básníka Langstona Hughese. Kromě toho publikovala celou řadu esejů. Ve své tvorbě se zabývá postavením černošských žen v Americe, nekompromisně odhaluje rasový, společenský i sexuální útlak v minulosti i současnosti a nevyhýbá se kontroverzním tématům. Neustále se aktivně zajímá o společensko-politické problémy i za hranicemi Spojených států. Za román Barva nachu získala Pulitzerovu cenu (1983). V českých překladech přinesly ukázky z díla Alice Walkerové Světová literatura 4/89 a Revue Labyrint 3-4/98. – Tento medailón je zpracován podle textu* ***Jany Holé*** *(Revue Labyrint 3-4/98).*

Jedna skladba od RHCHP se jmenuje My Friends

Pavel Turek

Musím laskavého čtenáře ubezpečit, nebo snad varovat, že TO hlavní jsou fotografie. Budu se snažit je obohatit (snad ne shodit) slovy. Cítím, že zadrhávám. Nechci sklouznout k abstraktním větám o jakémsi vytržení při práci nebo postihnutí povahy portrétovaného. Někomu by se to mohlo zdát jako přehnané a prázdné teoretizování nad, řekněme, sporným výsledkem. Toho se bojím. Rovněž nechci zabřednout do řečí o fotografování a vypořádávání se se skutečností světa. Nejspíš bych se v takové úvaze, kdyby zde na ni bylo místo, utopil.

Jeden kolega mi radil povídku. Ale to by mi nešlo už vůbec. Povídka je fikce, ovšem já fotografuji Ondřeje právě proto, že chci fotografovat Ondřeje – čím on je, co pro mě znamená. Je to vyznání, které by mohl doprovodit maximálně medailón. Ale v žádném případě bych nemohl Ondřejovou fotografií ilustrovat vymyšlený příběh o jakémsi mladíkovi. Šel bych proti sobě,

Zbývají mi pouze deníkové okolnosti vzniku jednotlivých snímků. O všech mých lidech dohromady platí, že fotografování je pro mě jediný způsob, jak si o nich můžu něco myslet spolu s nimi.

proti svému záměru – proti prvotnímu impulsu, proč jsem mačkal spoušť.

Zbývají mi pouze deníkové okolnosti vzniku jednotlivých snímků. O všech mých lidech dohromady platí, že fotografování je pro mě jediný způsob, jak si o nich můžu něco myslet spolu s nimi.

První fotografie: **Lucie a Ondřej** – duben 2000, Praha–Vršovice. Lucie. má už přes hodinu příšerný hlad a nikde není v dosahu normální samoobsluha, kde by se dala koupit obložená bageta. Chci stihnout od půl šesté V kůži Johna Malkoviche, což se mi posléze podaří.

Druhá fotografie: **Katka** – 29 června 2000. Mám svátek a od Katky dostanu modrý eLeMka – asi to pro mě není zrovna nejvhodnější dárek. V neuvěřitelně natřískaném autobuse 333 jsem se domačkal do Dolních Břežan, kde si mě vyzvedla na zastávce. Uvařila. Z cigaret se mi motá hlava. Jsem fascinován, když zjistím, že v jejich domě velkém jak kráva mají i saunu.

Třetí fotografie: **Libor** – úterý na začátku června 2000. Bylo děsné horko. On měl za sebou další z jeho hektických rozlítaných dnů. Sedí ve vlaku na Masarykově nádraží, kterým pojedeme k mojí babičce do Kláno-

vic (směr Kolín). Říkal, že se tam těší. Ona nám uvaří ovocné knedlíky. My proběhneme jejího psa, smotnem brčko a na kolech se vydáme křižovat pravoúhlý půdorys tohoto původně příměstského letoviska. Ulice po ulici – vilky bohatých. Budou po nás hulákat kluci na motorkách, aby se zalíbili svým slečnám. Budou se mi posmívat, a budou mít proč, jelikož, jako většina z nás, vypadám v kraťasech směšně. Narazíme na trojici in-linistů. Dvě holky a jeden kluk – prohlídneme si je. Ony jsou opečovávané holčičky – odhalené nohy ze solárka opálené – doma s nepřeberným množstvím pleťových krémů na toaletním stolku. Ten kluk k nim vzhledem patří. Bruslení pro kondici? Spíš bruslení pro tělo. Zpevníme stehna? Možná jsem zbytečně jízlivý. Začneme jim nadjíždět a sledovat je (trocha testosteronu – cha), jako správný hovada. Tuším, že si budu zpívat.

Čtvrtá fotografie: **Šárka** – Ne, neřeknu nic.

Pátá fotografie: **Látus** – duben 2000, Neratovice. Netuším, jestli kouření před rodičema skrývá.

Šestá fotografie: **Michal** – Začátek prosince 1998, Líbeznice. Zde nejstarší věc – což je nejspíš znát. Zařadil jsem ji proto, že lepší fotografii s ním už těžko kdy udělám. A není to tím, že by umřel.

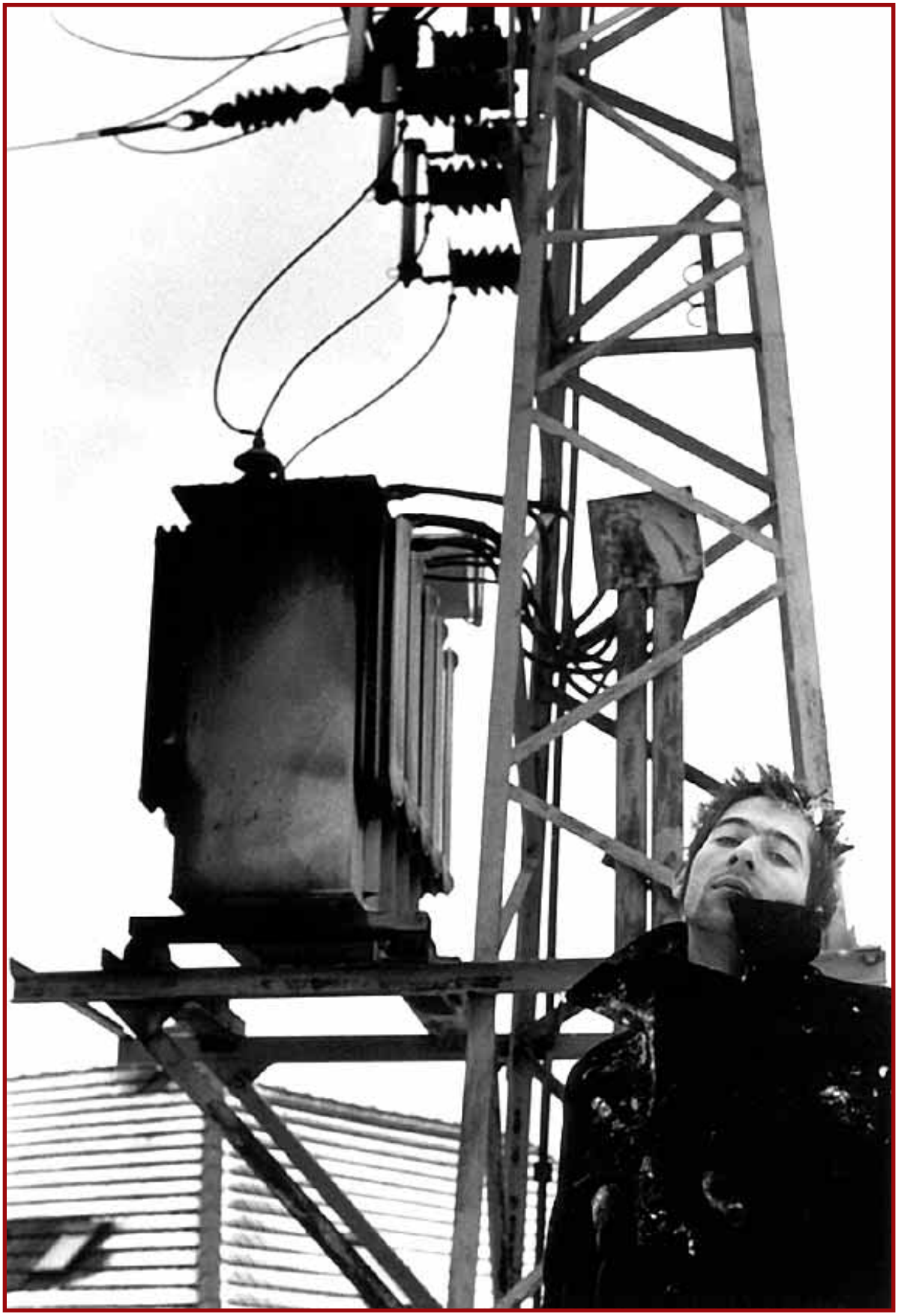

Jeden střípek z karlovarského festivalu:

Noční

Noční vlak je ale surrealistickým filmem ještě z jednoho pohledu: chce šokovat. Přestože André Breton už před pětačtyřiceti lety prohlásil, že skandál neexistuje, Bernstienovi se tuhle tezi podařilo alespoň částečně vyvrátit.

V každoročně hojně navštěvované sekci Fórum nezávislých se letos mimo jiné mihlo jméno Američana **Leo Bernstiena**. Muž, který se v minulosti prosadil především jako kameraman zvláštních efektů (připomeňme jeho podíl na snímcích Krotitelé duchů, Klub rváčů nebo Město andělů) se nyní představil coby režisér. Do Karlových Varů přivezl Bernstien své dva roky staré debutní dílko **Night Train** (Noční vlak, 1998, 80 min.).

Tenhle nízkorozpočtový černobílý thriller je v podstatě banálním příběhem: Joe Butcher (John Voldstad), právě propuštěný z vězení, přijíždí do jednoho mexického městečka hledat svého bratra. Dozvídá se, že bratr údajně zemřel při autonehodě a začíná pátrat po jeho vrahovi. Do cesty se mu staví řada problémů, skrze něž se ovšem Butcher ve finále dobere překvapivé, ale i kýžené katarze. Až potud je film klasickým film noir à la Orson Welles (konkrétním inspiromatem se stal Wellesův snímek z roku 1958 Dotek zla, který se v rámci festivalu dočkal projekce své původní, dodatečnými střihy nepokroucené verze). Máme tu před sebou ošklivé gangstery a krásné ženy, pochybnosti o tom, co je dobré a co je špatné, a jakéhos takéhos hrdinu. Onen jakýs takýs hrdina ovšem v úhrnu na místo statečnosti a zdárného rozřešení případu funguje pouze jako figurka poletující ve vzduchoprázdnu, je neschopným pupkatým notorikem, se kterým permanentní delirium mlátí ode zdi ke zdi reality. A překvapivě o tohle jde ve filmu v první řadě.

Bernstien totiž vedle film noir silně čerpá ještě z jiného pramene, a to sice z pramene surrealistického. V Nočním vlaku ovšem nenajdeme bretonovské pojetí nadreality obtěžkané narativností, ale čiré výtrysky imaginace prolínající se se snovou skutečností. V opileckém blouznění se Butcherovi míhají hlavou v rychlém sledu různě pokroucené obrazy, mistrně kolážovaná realita vybuchuje v erupcích nesouvislých a racionálně neseraditelných útržků; pozadí tomu všemu dotváří nezávislá akustická složka poskládaná z šepotů a výkřiků, nesrozumitelného mumlání, zvuků a šumů. Bernstienův surrealismus má blízko k raným snímkům Luise Buñuela, především k jeho Andaluskému psovi, o kterém Buñuel později ve svých pamětech (Do posledního dechu, česky Mladá fronta 1987) napsal: *„...nepřijmout žádnou myšlenku, žádný obraz, který by mohl podléhat racionálnímu, psychologickému nebo kultur-*

vlak

Les Bernstien

nímu výkladu. Chtěli jsme otevřít všechny brány iracionálnu a přistoupit jen na obrazy, které na nás působily, a nesnažit se pochopit proč.“ Dovozujeme, že totožnými pravidly se v Butcherových halucinačních sekvencích řídil nyní i Les Bernstien. A to s noblesou a sebevědomím, které se Buñuelovi směle rovnají.

Noční vlak (režie Les Bernstien), USA 1998

Noční vlak je ale surrealistickým filmem ještě z jednoho pohledu: chce šokovat. Přestože André Breton už před pětačtyřiceti lety prohlásil, že skandál neexistuje, Bernstienovi se tuhle tezi podařilo alespoň částečně vyvrátit. Zvolil k tomu velmi syrové obrazy chladnokrevného násilí – a ono to funguje i dnes: zhruba polovina diváků se znechuceným mrmláním opustila při zmíněných scénách sál!

Dotek zla (režie Orson Welles), USA 1958, 1998

Společně s letos uváděným vynikajícím dokumentem o již zmíněném Luisi Buñuelovi (Pár slov o Buñuelovi, režie José Luis López-Linares a Javier Rioyo) a s loňským pásmem filmů věnovaným belgickému surrealismu, festival v Karlových Varech potvrzuje, že nadrealita i podvědomí jsou nevyčerpatelnými a stále podnětnými fenomény. A arciže nejen pro filmaře!

Radim Kopáč

Zuniny

R.: Zuno, řadu vašich obdivovatelů překvapuje, že jste ve svých básních více fascinovaná vlastním tělem a jeho (zajisté podnětnými) zakřiveninami než tělem mužským. Občas to dokonce vypadá, jako byste byla muž a psala tak. Co tomu říkáte?

Z. K.: Držku máš zkopánu do podob prdelných zrůd. Smrdí špína tvých šedin!

R.: Ale já nemám šediny! Jsem sotva po maturitě!

Z. K.: Oj! - Na dvorce bradavek vpustils mi psiska, dechem mi hroty těch věžiček obíhaj... Na dotek horce, tak zblízka!

Kdo je **Zuna Cordatová**? Proč píše zvrácené sonety? Je její Pták brunát? Promiňte. Je její básnická sbírka **Pták brunát** (Petrov 2000) dobrou poesií? Je pěkné, když jediná knížka vyvolá tolik otázek. Zodpovězme si je na přeskáčku. Cordatové sbírka vyšla začátkem letošního roku v brněnském Petrovu. Ani nakladatelství samo podle záložky o autorce nic moc neví. Snad jen, že propadla alkoholu, drogám, že žebrá a utíká z psychiatrických útulků. Chcete-li, uvěřte.

O Zuně a její sbírce si můžete přečíst ledacos už i v kritických reflexích. Někteří tuhle osobu považují za špatně vymyšlenou mystifikaci (Vladimír Novotný v Týdeníku Rozhlas jako autora tipuje Martina Pluháčka-Reinera nebo Jiřího H. Krchovského; jiní si myslí, že za tajemnou dívkou stojí jeden z nejznámějších moderátorů Televizních novin na Nově, který si občas potřebuje odpočinout od role věčně elegantního a usměvavého samce, a že tudíž celé jméno básnířky zní Pavel Zuna-Cordatová) a její poesii posílají do grafomanských pekel, jiní znají Zunu takřka osobně a to, co napsala, vyzdvihují do nebes (Milan Exner v Tvaru). K čemu se záhy přikloní článek tento, bystrý čtenář již jistě tuší: zvrácené sonety Zuny Cordatové jsou totiž úžasné! skvělé! báječné! A ještě jednou (s velkými písmenky): Úžasné! Skvělé! Báječné! Možná tolik chvály překvapí, ale nelze jinak: Zuna totiž postrčila českou poesii do nové epochy. Její sonety se mohou směle zařadit vedle Máchova Máje, Nerudova Hřbitovního kvítí nebo Maryčky Magdonovy. Jak to?

Milanu Exnerovi Zuniny verše posloužily jako důkaz názoru, že do poesie patří i pornografie. Také Vladimír Novotný vyjádřil mínění, že kniha potěší zvláště upocené adolescenty v temných koutcích. Ve skutečnosti se ovšem oba pánové – jistěže jen výjimečně – mýlí. Zvrácené sonety Zuny Cordatové jsou totiž velké zejména tím, že žádnou pornografií nejsou. Zkusme pří-

dvakrát revoluční sonety

klad: „Svítí ti z bufetu, byť v stínu ukrytá / žluť mého svetru – je jedinou barvou! / Ňadra jej napínaj... Kéž se k nim narvou / znovu tvé dlaně, zas celá je uvítám! / Buď na mne hrubý, než do mne se vbouříš! / (Váháním úd se ti nedotopoří)“. Labužníka jistě navnadí hned několik silných slov, ze kterých otevřeně crčí sexuální výzva: ňadra, napínaj, narvou, dlaně, uvítám, hrubý, vbouříš, úd (zde zvláště zřetelné!) a nedotopoříš. Vzápětí si ale čtenář uvědomí, že jako celek je tento úryvek dokonale antierotický. Ani v upoceném adolescentovi, za něhož se pisatel této recenze stále ještě s pýchou považuje, neprobudí vůbec, ale vůbec nic. Právě v tom je genialita Zuniny poesie.

Zuna Cordatová překonává dlouhé a trapné údobí od Samuela Becketta či Eugena Ionesca k Josefu Hiršalovi, Bohumile Grögerové i jiným, kteří se občas snažili minimem slov, znaků a situací dosáhnout maximálního účinu. Pták brunát staví jejich postupy na hlavu a přemírou co možná nejdivočejších obrazů vyjadřuje dokonalé nic. Přes hory pohlavních orgánů ve svých verších je dokonale bezpohlavní, nezanechává žádný dojem, nic si z ní čtenář nezapamatuje. Ba knížka v něm neodkryje dokonce ani náhodným slovem žádnou roztomilou skrývající se úchylku. A to je v případě sonetů, které se honosí přívlastkem „zvrácené“ dočista revoluce!

Stejně revoluční je ovšem i Zunina práce s jazykem. Tady je třeba vyzdvihnout zvláště objevné a překvapivě učinné rýmy jako „rozpjal – opál“, „v kalu slin – zabruslils“, „omastek – sdostatek“ atp. Literárního teoretika i praktika potěší zvláště rým „hlučněji – smrádne již“.

Přední česká neoklasicistka Zuna Cordatová tedy napsala přelomovou knihu. Stylizovala se svojí představivostí a jazykem do role špinavé, zneužívané rajdy, občas nám ale měla potřebu sdělit, že umí také citovat Bibli, případně, že ví, jak maloval El Greco. Je podivně rozpolcená a vábivě tajemná, i proto snad laskavého čtenáře na závěr této pochvalné recenze potěší krátký rozhovor, který se recenzentovi podařilo od Zuny získat za tři vajgly na jednom jihomoravském smetišti:

R.: Zuno, řadu vašich obdivovatelů překvapuje, že jste ve svých básních více fascinovaná vlastním tělem a jeho (zajisté podnětnými) zakřiveninami než tělem mužským. Občas to dokonce vypadá, jako byste byla muž a psala tak. Co tomu říkáte?

Z. K.: Držku máš zkopánu do podob prdelných zrůd. Smrdí špína tvých šedin!

R.: Ale já nemám šediny! Jsem sotva po maturitě!

Z. K.: Oj! – Na dvorce bradavek vpustils mi psiska, dechem mi hroty těch věžiček obíhaj... Na dotek horce, tak zblízka!

R.: Ehm, tak promiňte, já vážně nerad. Děkuji za rozhovor.

Štefan Švec

Peroutka po Peroutkovi

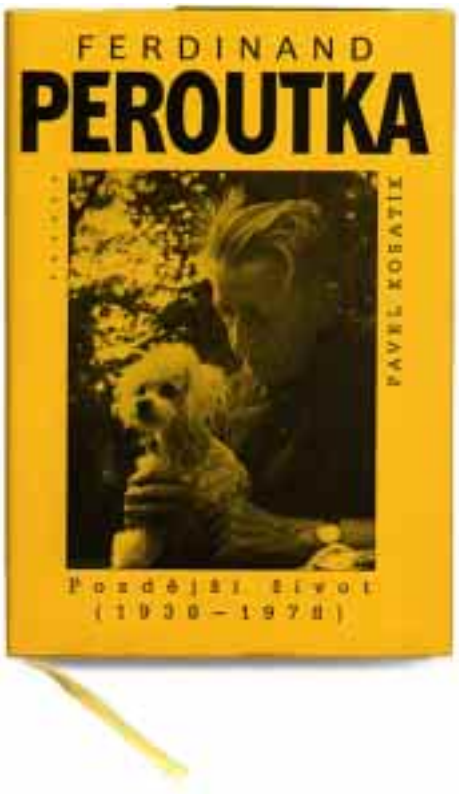

Jde pouze o „pozdější život“, pouze o druhé nebo dokonce až třetí (počítáme-li i poněkud tajemné mládí), navíc pramálo známé údobí životní dráhy Ferdinanda Peroutky, osobnosti, která byla svého času spolu s T. G. Masarykem a Edvardem Benešem, resp. kupříkladu s Karlem Čapkem a Tomášem Baťou synonymem tzv. první republiky. Tento tematický a chronologický limit **Pavel Kosatík** zdůrazňuje natolik vehementně, až ho promítl dokonce i do názvu své nejnovější životopisné publikace, jenž tudíž zní: **Ferdinand Peroutka. Pozdější život (1938–1948)**. Signalizovaná souvislost s titulem životního Peroutkova literárního díla, jeho politické románové alegorie Pozdější život Panny, je tady sice zjevná, nic však nemění na skutečnosti, že Kosatíkovi jde v prvé řadě o čtyři neprobádaná a přehlížená desetiletí, v jejichž průběhu Peroutka představuje v očích naší nejednou tak netečné veřejnosti učiněné ztělesnění pojmu tabula rasa, ačkoli on sám napořád, přes přibývající léta, překypoval činorodostí a vycházel vstříc ba i novodobým mediálním požadavkům. Smíme proto s určitou nadsázkou povědět, že autor ve své knize klade důraz zejména na substantivum „život“, na sám fakt úžasné vitality lidí Peroutkova typu, a to znatelně víc než na upřesňující přívlastek „pozdější“.

Vždyť zmíněná agilita a aktivita hrála v životě protagonisty Kosatíkovy knihy prim i předtím, nedostavila se až jako důsledek jeho pozdější životní zralosti: Peroutka byl naopak zosobněním duchovní činorodosti a iniciátorských schopností už ve svém mládí a raném středním věku. Jeho pozdější život byl tedy z tohoto pohledu i nadále především životem intenzivním, možná dokonce (z nezbytí?) ještě intenzivnějším, poněvadž se neuvěřitelně (byť spíše nevolky) rozšířily parametry jeho činnosti. Jenže charakter nebo vlastní zacílení tohoto takřečeného „pozdějšího života“ svádí k sentenci, že v této době zůstal stejný jako předtím leda tak sám Peroutka, nikdo jiný a nic jiného. Všechno ostatní se přece během těch šesti let, kdy po vojenské anexi vlasti sdílel osud protektorátního koncentráčníka v Buchenwaldu, ač relativně privilegovaného, změnilo málem k nepoznání: historie, politika, média nebo psychologie lidí, o psychologii tzv. davu ani nemluvě. Jediný Ferdinand Peroutka zůstával zvlášť v metodě svého nazírání světa a ve své filosofii života a dějin stále svůj, zůstával symbolem sama sebe i své doby. To znamená, že byl dál symbolem svého dřívějšího života taktéž v časech svého pozdějšího života.

Právě zde se ovšem při četbě této objevné a závažné publikace od samého počátku vynořuje určitý sporný moment: totiž fakt, že vstupujeme do životaběhu člověka, který se ve své vývojové fázi již octl na určitém vr-

V případě Ferdinanda Peroutky šlo dozajista o nespornou duchovní veličinu s nevšedním smyslem pro politickou činnost v moderním duchu, zdá se však, že postřeh Američanů, že takto se nechová národ, který si přeje okamžitou změnu poměrů, se nevztahuje jen pro české obyvatelstvo vegetující za železnou oponou, ale i pro uprchlé politiky, usilující především o mastnou finanční podporu v dolarech.

cholu (byť také před branami koncentráku a v okamžiku zhroucení jeho masarykovského snu o státu). Kdy se v nové historické scenérii středoevropské mnohonárodnostní republiky bezpochyby stal synonymem arbitra společenské a politické elegance, kdo jednak ve jménu realistického myšlení, jednak ve jménu národní ideje (jež z jeho pohledu tvoří osu veškerého víc lopotného než sebevědomého meziválečného „budování státu“) spolurozhoduje o českém veřejném mínění a posléze rovněž o konkrétním počínání a praktických postojích pánů politiků, kdy vystupuje jako autoritativní demiurg sebereflexe poversailleské Československé republiky a kdy ztělesňuje její romantickou, ale i životadárnou poválečnou vůli k bytí. Právě tehdejší kongeniální politický žurnalista Ferdinand Peroutka je někým, koho zná každý, kdo se jen trochu zajímá o proměny života společnosti v středoevropském prostoru a vůbec v evropském kontextu.

Ale tohle vše nechává Kosatík stranou: sice se k „dřívějšímu“ Peroutkovi ve svém textu ještě mnohokrát vrací, uvádí kupříkladu nová nebo opomíjená fakta z jeho dětství a mládí, zmiňuje se o jeho rozporuplném vztahu k otci atp., o průběhu jeho prvního rozvodu, zpravidla však jde o pozoruhodné maličkosti: Peroutkovým státotvorným a zvláště etickým (protestantským!) masarykismem coby kvintesencí duchovních proudů svým původem se vztahujícím k časům před první světovou válkou, se již nikde obšírně nezabývá a patřičně zevrubně neanalyzuje ani způsob a typ jeho politického novinářství. Tohle všechno jsou pro životopisce ony neměnné a nepopiratelné podstaty, které znenadání, v nové životní a dějinné situaci, zůstávají jakoby kdesi za horizontem sumáře vlastností, z nichž se vychází a k nimž není třeba se znovu a znovu vracet, zvláště když, praví lakonicky Kosatík, o tomhle muži první republiky se „ví dost“. To je však poněkud odvážné tvrzení, konfrontujeme-li ho se skutečností, že celé dlouhé údobí po roce 1948 se v Čechách o Peroutkovi systematicky mlčelo nebo ho z vůle režimu hanobili, takž nepochybně vypadl z paměti veřejností a z prostoru její reflexi: kolik nynějších politiků chce být „tatíčkem“ Masarykem, kolik žurnalistů a mediálních manažerů si dnes činí zálusk na peroutkovskou slávu, podloženou novinářskou etikou, intelektuální výbavou a dokonce vzdělaností? Leč rozhodující je okolnost, že nyní už máme k dispozici početná biografická fakta; stranou však zůstává jejich kontext, vývojové souvztažnosti, filosofické pozadí celého tehdejšího, tedy „dřívějšího“ usilování praktických idealistů Peroutkova ražení.

Vždyť taktéž zasvěcená monografie z pera historika Milana Otahála, napsaná v charakteristické „osmašedesátnické“ dikci, pojednává o Peroutkovi převážně jako o „muži Přítomnosti“; není pak divu, že toto hledisko vybízí k tázání se, co byl a čím byl Ferdinand Peroutka po Přítomnosti a vůbec v dlouhých krušných letech 1938–1978. Ostatně je nemálo tragikomické, že heslo o této vrcholné osobnosti naší moderní historie bylo ve Slovníku českých spisovatelů od roku 1945 svěřeno nezkušenému vědeckému elévovi (Ondřeji Pittauerovi); stačí konstatovat, že o Peroutkově erbovní až mytické esejistické knížce Jací jsme zde není ve výkladové části ani zmínka (!!!), což ovšem padá na vrub vědecké redakce (s Peroutkou myslitelem, historikem, politologem nikdá nepřišla do styku, eufemisticky řečeno), a o jeho „pozdějším životě“ po roce 1961 se v slovníkovém hesle již de facto nepraví ani slovo. Jaký kontrast proti obdivnému a zároveň pregnantnímu Kosatíkově soudu, podle něhož publicistovy mnohaleté komentáře pro RFE (ze kterých u nás v roce 1995 vyšel solidní knižní výbor s názvem Úděl svobody) představují bezpochyby vůbec nejrozsáhlejší (nejméně sedmitisícistránkové!) dílo novodobého českého autora, usilující v časovém rozpětí necelých tří desetiletí o bystrozraké postižení a zpravidla též nezaujaté vyložení globálního světa po roce 1948.

To však nikterak netvoří jádro Kosatíkovy publikace, jejíž míra vědoucnosti a schop-

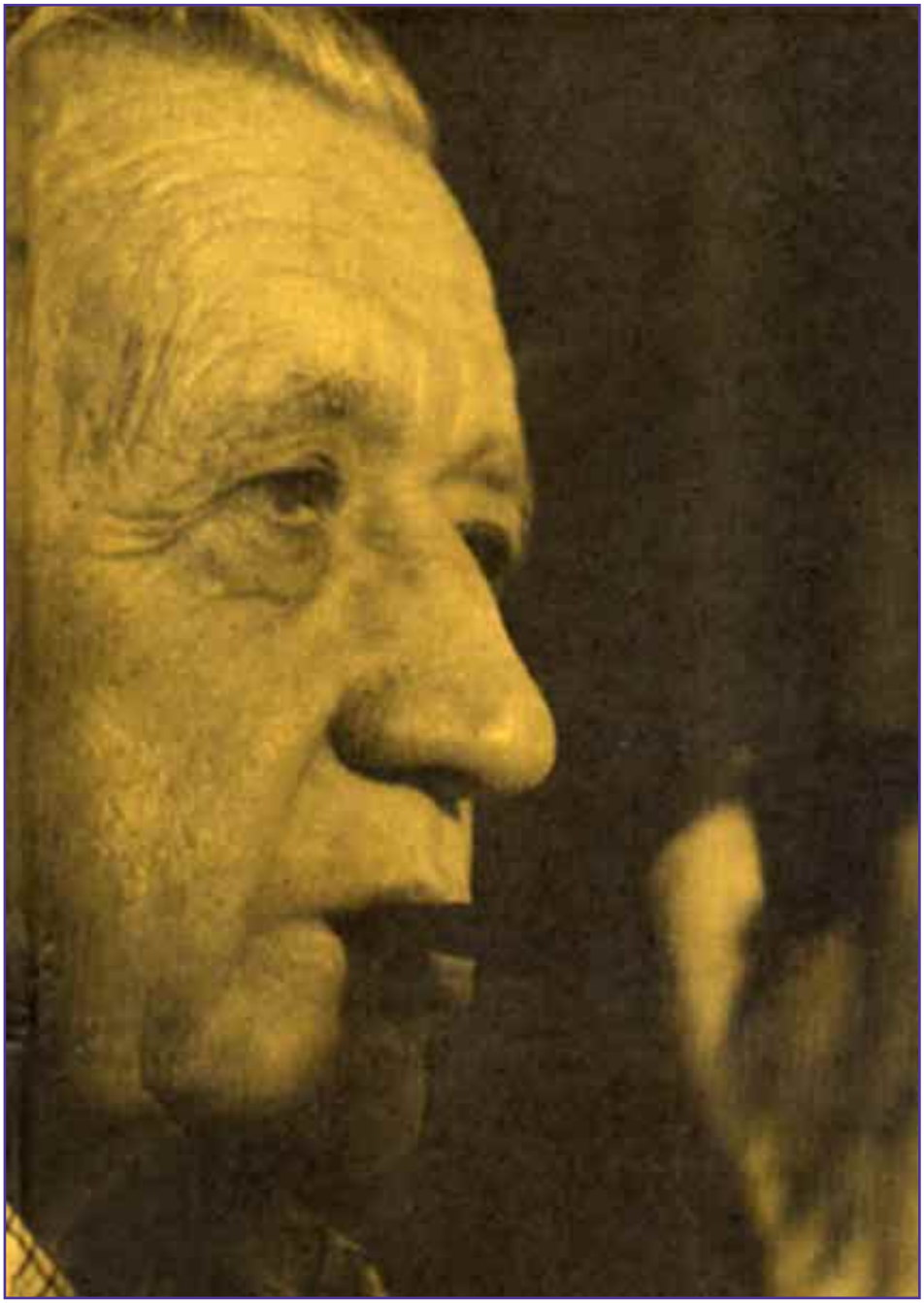

nost hlubokého vhledu do problematiky osobnosti je skutečně obdivuhodná. Jenomže její těžiště a tedy i zaměření se postupně stále víc přenáší zejména do faktografické, dokumentaristické polohy, která žel poněkud zatlačuje poutavější metodu interpretační či hlubinný důraz na kontextové souvislosti. Politická a politologická problematika se z textu zčásti vytrácí a zůstává osamocený „problém Peroutka“. Přičemž platí, že otázky spjaté s pozdějšími osudy stárnoucího publicisty a posléze také spisovatele se vesměs v Kosatíkově podání stávají odrazem či odleskem mnohem obecnějšího problému: proč z řad inteligentního a početného čs. exilu po únoru 1948 vzešlo samé hašteření, politikaření, intrikování, nic jiného, byť měli kdekteří „plná ústa“ vznešených masarykovských ideálů a vzletných výzev k obraně neubráněné a diletantsky prošustrované demokracie.

Kosatík toto dilema (možná spíše tragické trauma) výstižně charakterizuje několika pádnými argumenty a snaží se být ve výkladu co nejobjektivnější, jak jsme u něho zvyklí, vyhýbá se přímým verdiktům a příliš lapidárním stanoviskům, nicméně nemůže než konstatovat, že politická reprezentace českého a slovenského exilu v letech 1948–1989 selhala na celé čáře. Z toho vyplynulo koneckonců i to, že ani takový „muž přítomnosti“ jako Peroutka v exilovém životě jako perspektivní státník neuspěl (ač zrovna v něm umírající Edvard Beneš spatřoval nejpříhodnějšího kandidáta na vůdce třetího exilu a třetího odboje!), že vzájemná řevnivost českých politiků byla neskutečně nevyléčitelná, že v neposlední řadě taktéž autor Budování státu podléhal navyklému, než klamnému přesvědčení o své nadčasové velikosti a o obecném sdílení jeho morálních postojů, neboť neustále ve svých představách vycházel z prvorepublikového společenského klimatu. Není vyloučeno, že celou řadu jeho osobních neúspěchů, vedoucím k pečlivě skrývaným depresím, tu Kosatík nevysvětluje dostatečně přesvědčivě, poněvadž meziválečný Peroutka je v jeho očích od začátku „hotový“ a „zralý“ rytíř české society bez bázně a hany. Jest samozřejmě neodbytně se vtírající otázkou, do jaké míry je to úlevná legenda a v jaké míře je to z epiky doby vzrostlý a přežilý mýtus.

Ve srovnání s provinční politickými šíbry našeho exilu šlo v případě Ferdinanda Peroutky dozajista o nespornou duchovní veličinu s nevšedním smyslem pro politickou činnost v moderním duchu, zdá se však, že postřeh Američanů, že takto se nechová národ, který si přeje okamžitou změnu poměrů, se nevztahuje jen pro české obyvatelstvo vegetující za železnou oponou, ale i pro uprchlé politiky, usilující především o mastnou finanční podporu v dolarech. Jak trpce a hořce aktuální je Kosatíkovo zjištění, že proslulý mccarthysmus vedl i k nejubožejší éře našeho exilu: politikové se tenkrát navzájem udávali a sháněli jeden na druhého kompromitující materiály. Počínají si ale ti dnešní čeští za polistopadových časů a v rámci NATO o poznání lépe či jinak?

Už na konci padesátých let, dokládá Kosatík, se ukázalo, že Peroutkův exilový příběh je „smutným“ příběhem: nesplnil velká očekávání, s nimiž věhlasný politický žurnalista do exilu odcházel, z vřavy světa se nakonec skryl do samoty, ztratil své početné publikum

bezprostředně a především chápavě a přitakavě reagující na jeho myšlenky. Neprosadil se jako spisovatel a dramatik v atmosféře cizí kultury, do níž byl přesazen, navíc po životě plném bojů a neklidu (včetně šestiletého vězně-ní) prožil své stáří v neustálé (byť nikoli katastrofální) finanční tísni. Všechny tyto momenty Kosatík dokumentuje celou řadou konkrétních situací a potvrzuje je mnoha citlivými úsudky. Je přitom opatrně skeptický i vůči historickým možnostem českého regionu, nicméně jakoby mezi řádky kvituje s uspokojením, že zrovna v něm nebo dokonce i v něm se ve dvacátém století zformovaly a působily tak úctyhodné a z průměru se vymykající osobnosti, jako byl například nejenom dřívější, předválečný, ale i onen pozdější, poválečný Peroutka.

Kniha Pavla Kosatíka má ve srovnání s jinými biografiemi jednu velkou přednost: vzhledem ke svým intelektuálním kvalitám totiž inspiruje k permanentnímu přemítání, proč jsou kontury české politické kultury právě takové a proč nejsou jinačí. A když se v úvodní historce uvádí, nakolik bylo pro publicistu, spisovatele a politika Peroutku přiléhavé položertovné rčení „Ferdinand však nikoli“, rozuměj na rozdíl od chování, myšlení a jednání všech ostatních, jednou by měl Kosatík napsat i dokumentární traktát o tom, proč všichni ostatní mocní a mocibažní tehdy, potom, nedávno i teď činili tak a tak a smýšleli tak a tak, přičemž pokaždé tolik nezpůsobile, tolik kocourkovsky. Ačkoli měli pořád nebo mohli mít pořád před očima, že právě takový charakterní a přemýšlivý člověk jako Ferdinand Peroutka nesčetněkrát v neustále se opakujících a navracejících politických a morálních křižovatkách smýšlí nebo smýšlel jinak a činí nebo činil pravý

opak. Také v tomhle smyslu představuje jeho „pozdější život“ v myslivém zpracování Pavla Kosatíka víc než živé memento.

Vladimír Novotný

Vlevo – Ferdinand Peroutka (1. str. obálky); nahoře – F. Peroutka a jeho fenka Pixie (4. str. obálky); dole – F. Peroutka v r. 1952 mezi členy amerického vedení RFE v Mnichově (zadní vazba)

Nejen Peroutka, taky Kosatík!

Pavel Kosatík

Zatím poslední knize spisovatele a publicisty **Pavla Kosatíka Ferdinand Peroutka – Pozdější život** (Paseka 2000) se dostává vřelého recenzentského přijetí ze všech stran literárněkritického spektra, Bohumil Pečinka ji v Reflexu dokonce navrhl na knihu roku. My zde sice neoblízneme Kosatíkovi obuv zase až tak důkladně, ale k pochvalným ódám na jeho hlavu se přidáme: kniha je to tématem (významný novinář a spisovatel šest let v koncentračním táboře, poté tři desítky let v nešťastném exilu) bezesporu zajímavá a čtivě napsaná. Problém je v tom, že většina recenzentských hlasů se zatím věnovala spíš dalšímu bezpochyby důležitému oprašování a znovupřipomínání významu Ferdinanda Peroutky než knize samotné. I zmíněný Pečinka se rozepsal víc o Peroutkově svědectví z koncentračního tábora Buchenwald než o celku Kosatíkovy práce. Pokusme se tedy o kousek pootočit kormidlo a podrobit kritice knihu jako takovou. Ferdinand Peroutka z toho přitom (jak byl ostatně v exilovém životě zvyklý) vyjde trošku zkrátka.

Nuže i na knize tak dobré sluší se najít nějaké chyby. Prvním vážným nedostatkem Kosatíkovy práce je autorova přílišná informovanost. Budiž to vysvětleno: Pavel Kosatík toho ví o Peroutkovi a jeho životě tolik, že nepokládá za důležité vysvětlovat některé základní věci nám, hloupým čtenářům. Ve své knize se věnuje životu Ferdinanda Peroutky od začátku druhé světové války. Vypouští ale byť i stručný úvod, který by něco pověděl o Peroutkovi předválečném a jen z několika řádek na předsádce se dozvídáme, že Peroutka byl přední český novinář, přátelil se s T. G. Masarykem a Karlem Čapkem, vydával jakousi Přítomnost a psal cosi jako Budování státu. Toť vše. Marně hledáme například i rok Peroutkova narození (1895), a až hluboko v textu se z úryvku z deníku možná dovtípíme, že těsně po válce mu bylo něco kolem padesáti. Kosatík suverénně vystřeluje tajemné pojmy a názvy jako jsou Táflrunda nebo Strana práce, a neuvědomuje si, že dešifrovat je může být pro člověka se znalostmi první republiky, které nabyl třeba i vysokoškolským studiem, dosti obtížné. Ne, nebylo by jistě záhodno v práci o Peroutkovi válečném a poválečném popisovat podrobně schůzky Páteříků, líčit Peroutkovy polemiky s Juliem Fučíkem či ukazovat způsoby jeho skvělého redigování Přítomnosti na koleně v Savarinu, ale aspoň drobné resumé o první republice by se slušelo.

Za všechny tyto důležité věci se ale nakonec trošku schoval Ferdinand Peroutka osobní, jeho drobný denní život. Z celého textu se nedozvíme žádné drobnosti (např. jestli Peroutka rád sledoval perverzní horory, jaký byl jeho oblíbený kompot atp.), ale například ani to, že byl vášnivým kuřákem dýmky. Je jistě důležitější, že se celý život zajímal o psychologickou literaturu a že byl zřejmě jediným integrujícím členem Rady svobodného Československa, ale troška nevinného bulváru přeci jen leccos dokreslí. A pamětníci by si bezpochyby na něco vzpomněli.

Další zvláštností (i když možná ne úplně chybou) Pavla Kosatíka je jeho překvapivě hluboký ponor do způsobu Peroutkova myšlení a psaní. Projevuje se jak v Kosatíkově stylu, kdy některé věty či výrazy jakoby z páně Peroutkových úst přímo vypadly („rozhodne-li se někdo doufat v nemožné, zpravidla si při tom nepřeje být rušen“, str. 15), tak v názorech. Zde je v knize občas obtížné rozlišit, který názor je ještě Peroutkův, a který už Kosatíkův. Peroutka cítil nechuť k mládežnickým hnutím 60. let, hippies nebyli zrovna lidmi, které by si oblíbil. Je to vzhledem k jeho životní zkušenosti, věku a názorům pochopitelné a pochvalme Pavla Kosatíka za to, že tuto skutečnost zaznamenal. Je ale snad už zbytečné, aby sám za sebe dodával a tato hnutí hodnotil stylem: „Z důsledků rozpoutané anarchie – jako například z vlny terorismu – se americká společnost vzpamatovávala celá sedmdesátá léta.“ (str. 248) Je to samozřejmě jen recenzentova osobní obsese, láska k hippies a věta vytržená z kontextu, ale Kosatík například prezentuje bez poznámek jako fakt i Peroutkův názor na Julia Fučíka – Peroutka měl podle tehdy dostupných informací za to, že Fučík ve vězení gestapa zradil – přičemž by bylo asi vhodné alespoň zmínit, že podle nově zpřístupněných německých archivů to zřejmě není pravda.

Občas se Kosatík také dopouští silných, přinejmenším diskutabilních tvrzení, např. o první republice na straně 114: „Důvodem (zániku ČSR – pozn. M. B.) bylo – ačkoliv Peroutka to nikdy výslovně neřekl –, že národní psychologie, kvůli níž Budování státu psal, se nikdy nezrodila.“ – To jsou přece jen příliš ostrá slova, ne?

Co se týče samotného obsahu knihy, pak Kosatík velmi solidně (a bylo už nesčetněkrát řečeno, že vlastně poprvé) zmapoval situaci politické reprezentace třetího exilu, její slabosti, smutky a malicherné spory. Výtečně popsal vznik Svobodné Evropy (jejímž byl Peroutka prvním ředitelem), objektivně zdokumentoval Peroutkův spor s Pavlem Tigridem o budoucnost stanice (bez zbytečného určování, kdo měl vlastně pravdu), se slušností a zdrženlivostí popsal spolupráci Peroutkovy dcery Evy Bienertové s StB (i přesto ho za to ho ovšem dcera Evy Bienertové napadla v týdeníku Reflex, kde se Kosatík opět slušně a zdrženlivě, a snad i dostatečně, obhájil). Za všechny tyto důležité věci se ale nakonec trošku schoval Ferdinand Peroutka osobní, jeho drobný denní život. Z celého textu se nedozvíme žádné drobnosti (např. jestli Peroutka rád sledoval perverzní horory, jaký byl jeho oblíbený kompot atp.), ale například ani to, že byl vášnivým kuřákem dýmky. Je jistě důležitější, že se celý život zajímal o psychologickou literaturu a že byl zřejmě jediným integrujícím členem Rady svobodného Československa, ale troška nevinného bulváru přeci jen leccos dokreslí. A pamětníci by si bezpochyby na něco vzpomněli.

To všechno jsou samozřejmě jen drobné vady na kráse celé Kosatíkovy práce. Pavel Kosatík není Peroutka, aby jeho styl jiskřil a sršel, jeho věty nejsou vždy úplně dobroušené, ale to ani není jejich účelem. Číst se dají dobře, ba mnohem lépe než ve většině životopisů, a tak svůj cíl plní. Za občasný překlep nebo stylistické nedotažení („v románě“, str. 8, „hodně přes hodně přes“ – str. 190) nemůže autor, ale redaktor eventuelně korektor, ale v tomto případě ani ti ne, neboť kniha se těsně před vyjitím horempádem a sakumprásk stěhovala z Mladé fronty do Paseky.

Příjemný je i fotografický doprovod, jenom trošku zamrzí, že nejhezčí fotografii (zadumaného čtoucího Peroutku s jeho zadumanou nečtoucí fenkou Pixie) zastrčil redaktor pod přebal na zadní vazbu knížky, takže čtenář si jí všimne možná tehdy, když omylem roztrhne obálku.

Martin Belásek

Co se chystá

Co chystá k vydání řadě

Pacifik je vždycky studený a nevlídný, ale mně to nevadí, já to miluji, miluji to víc než ty sluncem prozářené kalifornské dny, byla jsem vždycky světloplachá jako můj otec, můj otec zbožňoval noc, miloval bouře a déšť a přírodní katastrofy, matka se vždycky zlobila, když mě jako malou holčičku s sebou bral na dlouhé procházky po pobřeží, ty ses zbláznil, říkala vždycky, vždyť akorát nastydne, oblékli jsme si holinky, žluté pláštěnky a klobouky a courali jsme se nocí, drželi jsme se za ruce a křičeli jsme do větru... Bože, jak se to zdá dávno.

Jiří Drašnar (nar. 1948 v Náchodě), spisovatel. V roce 1969 se neúspěšně pokusil o emigraci, zatčen krátce před odjezdem a odsouzen podmíněně na dva a půl roku za vyhýbání se pracovní povinnosti. 1970 začíná studovat FAMU, obor filmové a televizní režie, vyloučen 1973. 1979 - druhý, tentokrát úspěšný pokus o emigraci. Po osmi měsících strávených v utečeneckém táboře v Rakousku odjíždí do USA, kde žije dodnes. Vystřídal řadu zaměstnání: pomocný dělník, asistent režie, domovník v krkonošském hotelu, umývač oken, noční hlídač, uklízeč, scenárista, opravář počítačů, muž v domácnosti, prodavač ojetých automobilů atd. Vydal knihy: Desperádos informačního věku (Pražská Imaginace 1992), Hazardní hry, úvod do spekulace s cennými papíry (Academia 1995), O revolucích, tajných společnostech a genetickém kódu (Atlantis 1996). Následující ukázka je z románu **Noc na pláži**, kterou Host chystá k vydání v říjnu 2000.

ve své prozaické nakladatelství Host

Ukázky z připravované knihy

Některé variace na téma „Žena v noci na pláži“

Tato stylistická cvičení, změny hlediska, tónu atd. byla částečně inspirována knihou Raymonda Queneaua „Exercises de Style“.

Minimalismus

Leden, půlnoc, pláž na břehu Pacifiku. Vítr, vlny a tma. V příboji stojí žena.

De-konstrukce

Scéna: Pláž, moře, vítr, mraky, palmy. (Měsíc a hvězdy nejsou vidět.) Živí tvorové: žena, kolonie spících racků, toulavá kočka a vše, co žije v moři. Přítomné pouze konceptuálně: Rodina, milenci, přátelé, nepřátelé, andělé, bohové.

Možné emoce a stavy: Radost, smutek, pocit samoty, vzrušení, nadšení, melancholie, zoufalství, lhostejnost, zvědavost, satori, hlad, žízeň, fyzická bolest a pocit chladu.

Důležité procesy: Vanutí větru, pohyb příboje, záření měsíce, běh mraků, dýchání, tok krve, tok elektřiny, pohyb myšlenek, pohyb magnetického pole, pohyb času, pohyb planet.

Mrtvé objekty: Bóje, volejbalová síť, chaluhy, kostry ryb, tělo mrtvého racka, zbytky jídla, kelímky a lahve, zapomenutá čepice, dětský dudlík, ztracený prsten, mince.

Rozhovor

A: Tuhle se mně stala taková podivná věc. Nemoh sem spát, tak jsem se šel projít k moři, nadýchat se čerstvýho vzduchu. A teď je vítr, vlny, zima, ne? A tak se brouzdám po pláži zabalenej až po uši a najednou vidím figuru, úplně nehybnou figuru. A když přijdu blíž, vidím, že je to ženská. Vysoká krásná ženská s dlouhým copem až na prdel. Normálně tam stojí, ve večerních šatech s výstřihem, a dívá se na obzor... Nechtěl jsem ji otravovat, rozumíš, tak sem jí jako vyhnul a šel jsem dál, ale pak už to nevydržím a otočím se, a ona tam není... Zmizela. Jako kdyby tam nikdy nebyla...

B: Jo, určitě. A nebyl jsi náhodou ožralej?

A: Nebyl...

C: Tohle mně připomíná, co mně vykládala jedna moje známá. Když žili v Anglii, tak měli dům blízko u moře. Jednou si povšimla, že na nedaleký útes velice často chodí jakýsi mladý muž a dlouho tam stojí a zasněně se dívá na obzor, a bylo v tom něco tak neslýchaně tesknýho a romantickýho a vznešenýho, říkala, ta osamělá figura na útesu, a tak jsem si jednoho dne na to vzala daleko-

Co se chystá

Co chystá k vydání řadě

hled, a když zase přišel, tak jsem to na něj zaostřila a co nevidím: Chlápek si tam honí péro. Normálně tam stojí a honí si péro...

A: Co to s tím má proboha co dělat?

C: Nic, jenom asociace.

Jako americká detektivka z Hollywoodu

Byla to pustá studená lednová noc na opuštěné pláži nedaleko Malibů. Čtvrť obývaná nejslavnějšími a nejúspěšnějšími z hollywoodské smetánky byla ponořena do spánku. V dálce občas zaštěkal pes, rozsvítilo se a zhaslo opuštěné okno, ale nebýt světel nad vchody a kolem bazénů, jeden by se mohl domnívat, že vše je stejně prázdné, jako tomu bylo před stoletími, než bílý muž osídlil západní pobřeží.

Sam O'Dick, bývalý detektiv LPD, nyní nepříliš úspěšný soukromý čmuchal, se vracel domů z úterní partie pokeru, oklikou po pláži, aby před spaním provětral mozek přiotrávený polovinou láhve Jack Danielse a balíčkem cigaret značky Camel. Cítil se ve velmi dobré náladě, protože celý večer vyhrával, a tak se rozhodl, že se ještě zastaví v nedalekém baru, kde pracovala Kathy Mulgrowová, rudovlasá Irka se zelenýma očima, s kterou už po nějakou dobu udržoval nezávazný vztah, vztah, který jim, jak se zdálo, oběma vyhovoval: občasná večeře následovaná milováním, obvykle v jejím malém bytě, společná snídaně a polibek na rozloučenou se slovy: tak si zase zavoláme.

Když obešel dunu písku, která mu až do té doby zakrývala výhled na zbytek malé zátoky, uviděl, jak to později popsal svým přátelům, zjevení. Uviděl vysokou štíhlou majestátní postavu ženy, nehybně stojící v příboji jako Venuše právě zrozená z pěny, blahosklonně přijímající lísání divokého moře.

Z pohledu veřejného mínění

Prosím vás, to není normální. Představte si, že chodí v noci k moři. O půlnoci se sebere, jde k moři a jen tam tak stojí. Sama. Čert ví, co tam dělá, já bych se bála, se vší tou zločinností co vidíte na televizi, ale znáte ty dnešní ženský, myslej si, že si mohou všechno dovolit... A copak nemusí ráno vstávat a jít do práce? Jako ostatní slušný lid? A čím se teda vůbec živí? Kde bere peníze? Já nechci nic říkat, ale všimla jsem si, že k ní často chodí mužské návštěvy. A pokaždý je to někdo jinej.

Z hlediska pohybu a energie

Vítr žene mořskou vodu, voda před sebou hrne písek, vlny odrážejí a pohlcují světlo, světlo vniká do očí, do mozku do nervů, do každé buňky ženského těla na pobřeží, hormony klesají a stoupají s rytmem měsíce a dechu, měsíc je přitahován k zemi, vodní páry stoupají vzhůru, z mraků padá déšť, který smyje vše zpátky do moře, žádný začátek, žádný konec, jen věčný pohyb, věčný puls energie.

Jako reklama

Je pravda, že musíme mít nějaký symbol čistoty. Poslední, co moderní žena chce, aby přirozené pochody jejího těla byly spojovány s nečistotou. Ale já bych nedělala květiny, to už tady bylo mnohokrát, do omrzení. Já bych otevřela velkým záběrem moře, kolébkou života na Zemi.

Exteriér, noc, Pacifik. Takový to velkolepý přírodní divadlo. Mraky a vlny narážející na pláž a měsíc, samozřejmě. Trošku změnit barvy, aby to vypadalo jako sci-fi, jako budoucnost. A do toho studeného světa bych jako kontrast postavila živou teplokrevnou bytost: ženu s velkým Ž.

Moderní emancipovanou, ale stále svůdnou ženu, to je image, kterou chceme spojit s naším produktem, o kterou usiluje-

ve své prozaické
nakladatelství
Host
Ukázky z připravované knihy

me. Prosím vás, ne žádný výrazný etnický typ, to můžeme udělat později pro specifický trh, a ne žádnou unylou cuchtu ze středních vrstev... Něco divokého, stylového, dlouhé nohy, atletická kostra. Jenom bych ji tam nechala stát a pod tím hudba a pak rovnou text: „Tampony Luna. Ušly jsme dlouhou cestu, sestry.„ Nebo něco podobného. Sestry je možná trochu moc. Ještě se nad tím zamyslete.

Nahlíženo objektivně

Moře je metafora života a život, nahlížen objektivně, není v podstatě nic jiného než věčný boj o přežití. Člověk je determinovaný biologií, přírodními zákony a zákony evoluce. Když si tedy položíme otázku o chování určitého jedince, je nutné se ptát po dominantním biologickém mechanismu v dané situaci: Co vede ženu, samici druhu homo sapiens, aby přehlušila jeden z nejsilnějších pudů, pud sebezáchovy, a vydala se v tmavé nevlídné lednové noci sama na pláž, a vystavila se tak nebezpečí napadení, znásilnění, nastydnutí atd.? Je to rozmnožovací pud, hledání partnera, který je leckdy silnější než strach? Hledání kořisti? Útěk odněkud? Před něčím? Nebo je to nějaká komplikovanější forma vyšší mozkové činnosti manifestující se náhražkovým chováním?

Extáze

Ten požehnaný stav mysli, kdy si naprosto nemůžete pomoct, kdy ať se cítíte jak se cítíte, ať máte jakékoliv problémy, vše zmizí a nemůžete se ubránit extázi, sublimaci, totálnímu odevzdání se síle a nádheře stvoření... Obyčejně ze sebe dostanete pouze vzlyk, sten, vzrušený výkřik nebo prostě nic, nic, ačkoliv byste chtěl vše obejmout a zahrnout do jedné vášnivé zahanbující modlitby: Ó zemi, milovaná zemi, tvá moře, tvé hurikány, tvé mraky, tvá roční období... Ó ženo, milovaná ženo, tvůj klín, tvá ňadra, tvé oči, tvá duše... Ó moře, milované moře, tvé vlny, tvůj příboj, tvé nekonečné hloubky, tvá slaná voda...

Návod k hypnóze

Zavřete oči, zklidněte se... Teď si představte, že jste žena. Máte dlouhé nohy, šikmé oči, ebenovou kůži napnutou přes hladké čelo a měkké spánky, máte útlá zápěstí a rysy Habešanky. Jaký je to pocit, být v těle, které má jiné dutiny a jiné výčnělky, jiné proporce, a stále mít svou mužskou psychiku. Představte si temnou chladnou noc. Stojíte na pláži, v zálivu syntetického černozeleného moře. Na obzoru jsou palmy ohnuté ve větru, palmy zabalené ve stříbrném staniolu jako velká lízátka. Někde od moře přilétají obrovští černí ptáci a po stovkách nehlučně padají do oslňujícího fosforeskujícího příboje. Jeden za druhým jako bomby. Položte si ruce na břicho mezi pupek a stydkou kost, kde je střed vaší fyzické bytosti – vaše hara. Co cítíte? Strach, štěstí, klid, vzrušení, smutek? Ponořte se plně do toho, co cítíte. Vnímejte dech a tep srdce.

Vnitřní monolog

Pacifik je vždycky studený a nevlídný, ale mně to nevadí, já to miluji, miluji to víc než ty sluncem prozářené kalifornské dny, byla jsem vždycky světloplachá jako můj otec, můj otec zbožňoval noc, miloval bouře a déšť a přírodní katastrofy, matka se vždycky zlobila, když mě jako malou holčičku s sebou bral na dlouhé procházky po pobřeží, ty ses zbláznil, říkala vždycky, vždyť akorát nastydne, oblékli jsme si holinky, žluté pláštěnky a klobouky a courali jsme se nocí, drželi jsme se za ruce a křičeli jsme do větru... Bože, jak se to zdá dávno.

připravila
Kateřina Rudčenková

Čekající Dora Kapralová

Představujeme Vám (nová jména české poesie a prózy)

Dora Kapralová (nar. 1975 v Brně). V roce 1999 absolvovala JAMU obor Rozhlasová a televizní dramaturgie a scénáristika. V současné době spolupracuje se stanicí Vltava Českého rozhlasu a s dalšími médii (Mladá fronta Brno aj.). Od září letošního roku bude společně s Lucií Bulisovou uvádět cyklus Osvětové vlastivědy v Eliadově knihovně pražského Divadla Na zábradlí.

• • •

Snad příliš třeskutý mráz
odnaučil líbat se
osamělé v průjezdech

Bydliště čím dál bělejší
dobrá už jenom ke spánku.

A přesto navečer
z protější pavlače
táhlý vzlyk.

Jako když kočky.

Stranou

Stranou tvých očí zašeptám:
Tam kde se hmatá bývá tma.
Odkud vychází slunce?

S pohledem upřeným
do prázdna
tam, poblíž nádraží
stojíš i ty.

Čekající.

Cosi se změnilo.

Kolem tvé tváře
odnikud nikam sune se stín.

Rovnováha

Sázet smrčky do hlíny
a pak
jakoby bezděčně
utloukat kořeny stromků
rezaté mravence

• • •

Plíživé změny nenadálé
a třeba to nejsem já
a třeba to nejsi ty

A co je tělem tvým
už dávno není pro mě

Platany staré
neplodí

Jadranská pláž

Jdu s otcem podél pláže. Za pláží plot, za plotem internát. V internátě dívka v černém. Hraje si sama s míčem. Stranou smutné hlouček veselých. Když veselí spatří dlouhé bílé vousy a vyholenou lebku mého otce, smějí se, až se za břicha popadají. Smutná v černém nedribluje. Najednou se taky směje. Písek je zlatý, slunce žhne. Ptám se: „Jsou za plotem oni nebo my?“ Otec mlčí. Jeho dlouhý bílý vous olizuje mořské vlny. Přísnost a samota dávného léta. Tahám otce za rukáv. „Oni nebo my?“ Marně.

Otec mlčí. Mlčí do moře.

připravil
Jan Los

Čtení
na léto
Příloha

Kouzelnice si zařídila prádelnu

Kouzelníci skučeli bezradností, nevěděli jak dál, a proto šli za medicinmanem Černou kukuřicí.

Jak se lidi naučili nejprímovější hrnce

Bohyňa Ik'tinaku vychovala Staře-nu Hliněnu a Starce Hlinénce. Poslala je k lidem. Stařena Hlinéna se vkolébala do puebla a usedla na rynku. Podiv se – rozbalí nádobíčko! Promísila ve vodě písek s hlínou a uhnětla velikou hroudu. Potom ji zabalila do čistého plátna. Když Stařena Hlinéna poznala, že může začít s prací – hlína získala správnou vlhkost – začala válet z hlíny válečky a stáčela z nich hrnec. Stařec Hlinénec tancoval a zpíval po celou dobu, co Stařena Hlinéna pracovala a lidé z puebla se shromáždili, pozorujíce napjatě, co dvojice Hlinénců dělá. Zajímalo je to celičký den!

Stařec Hlinénec při tanci znenadání zakopnul o jeden z vysýchajících hrnců a rozbil jej. Stařena Hlinéna se rozhněvala, chytila do ruky hůl a začla Starce Hlinénce honit po pueblu. Zakrátko se však unavila a pustila se znovu do práce: namočila střepy do vody a opět uhnětla hroudu. Stařec Hlinénec vzal trochu té vzácné hlíny a každému z puebla dal kouštíček. Všichni začali vyrábět hrnce dle Stařeny Hlinény. Tak se lidé naučili hrnčířskému řemeslu.

Stařena Hlinéna a Stařec Hlinénec jim zároveň v ten slavný den kladli důrazně na pamětnou: „Nezapomínejte, jak se dělají hrnce!"

Jaj, matičko Ik'tinaku, takový zázrak!, pochvalovali si lidé nad první kukuřičnou kaší z prvních hrnců a poprvně ten večer spokojeni usínali.

Pověrčivci

Žili jedni manželé. Muž byl dobrý a věrný, úspěšný lovec. Každý čtvrtý den přinášel domů sviště. Lovil sám, nebo s druhem. Ten druh tajně miloval jeho manželku, leč ona milovala svého manžela.

Druh šel za kouzelnicí a svěřil se jí, že chce svést druhovi manželku. Kouzelnice mu ve své špatnosti přislíbila a obdařila jej kouzelným šmukem. Když jej třel, měla se zjevit se svými kompaňony a zabavit manžela.

Při první vhodné příležitosti tak svůdník učinil. Kouzelnice přišla s tanečníky a před dveřmi manželů rozbila stan. Prováděla své povrchní kejkle s kojotími slinami a tanečníci křepčili prázdný tanec hmot. Předstírali, že je to lovecký tanec, a tak se jim podařilo ukolébat mužovu pozornost a vzbudit jeho zvěda-

Kresby zde a na protější straně Vít Kremlička

Vít Kremlička

vost. Řekli, že jej ten tanec v noci naučí, proto ať s nimi odejde do pusté strže.

Tož, v podvečer se vydali na cestu. Přitom se jeden kouzelník začal proměňovat v kojota. Muž si toho však nevšiml, a zatímco šel s celým průvodem do strže, kouzelník v kojotí podobě utíkal nazpět.

Ve strži tančili při ohni až do rozbřesku, a potom se muž vracel do vesnice. Před dveřmi spatřil kojota, jak se snaží podhrabat pod dveřmi. Muž zavolal jako havran na manželku, ta se vzbudila, vyhlédla z okna a hodila po kojotovi starý hrnec. Kojot upláchnul do vzrostlého pole. Muž vyvedl psa a šli po kojotí stopě. Pes brzy v poli kojota dostihl. Chystal se jej přemoci, jenže kojot se vzdorně postavil.

„Jsem tvůj bratranec, víš?“ řekl psovi. „Když chceš, odveď mě k tvému pánovi.“ Pes tak učinil.

Oba se před mužem posadili.

„Jsi věrný tvor, kojote?“ zeptal se muž. Kojot pokýval hlavou.

„Odjakživa jsem lstivý, svojí přirozenosti tak zůstávám věrný,“ kojot odvětil. „Ale na lidi nemám.“

„Protože ses k nám chtěl dobýt, nechám si tě u našeho domu v ohradě,“ řekl muž. Tak se stalo.

Jak se o tom kouzelníci doslechli, padnul na ně zmatek. Nevěděli, co si počít, aby se k nim jejich spřeženec vrátil, šli proto za medicinmanem Bílou kukuřicí.

Bílá kukuřice se pustil do čarování. Trvalo mu čtyři dni, zabarikádoval se v opuštěném baráku a hodně dostal zabrat, výsledek však byl daremný. Kojot zůstal tam, kde byl. Podiv se!

Kouzelníci skučeli bezradností, nevěděli jak dál, a proto šli za medicinmanem Černou kukuřicí.

Černá kukuřice se snažil, seč mu síly stačily, čtyři dni! Opravdu dělal, co mohl – v televizi celou tu dobu sledoval kolovou a II. ligu český házený! Výsledek – málem nula. Podiv se!

Kouzelníci skuhrali marností, co bude dál, nevěděli, a proto šli za medicinmanem Modrou kukuřicí.

Modrá kukuřice se do čarování vztekle opřel a čtyři dni ho náruživost nepustila. Změna žádná... Podiv se!

Šli proto kouzelníci, nálada žalostná, za medicinmanem Žlutou kukuřicí.

Žlutá kukuřice nahodil ohoz a šel do toho. Plichta – podiv se!

Kouzelníci už dál nemohli bez parda vydržet a šli za medicinmanem Pestrou kukuřicí.

Pestrá kukuřice šel na věc, co tak dá.

„Vy pověrčivci hanebný! Jděte za bráškovo nejlepším kamarádem a zjistěte, na čem právě fachá!“ seřval Pestrá kukuřice čtvrtý den kouzelníky, kteří před chatrčí závodili v pivní lázni. „A fofrem!“ Kouzelníci se zdvihli a šli.

Když přišli do domu nejlepšího bráškovo kamaráda, pobídli ho, ať s nimi okamžitě jde. Zavrtěl hlavou. Bez rozpaků ho bafli a odvlekli k Pestré kukuřici. Ten si vzal toho vypráskanýho kluka obratem na paškál, a potom mu dal čarovný šmuk. Dal si s tím šmukem práci – dělal ho čtyři dni.

„Běž s tím za nejlepším bráškovo kamarádem,“ řekl Pestrá kukuřice, „a bez něj se nevracej.“ Drahej kluk vzal nohy na ramena a fičel pryč.

Přišel ke kojotovi před domem a dal mu očuchat čarovný šmuk. S kojotem to hejblo, že málem zcepeněl, potom se však probral.

„Běž beze mě, tady zůstanu,“ řekl kojot, „je mi tu dobře.“

Kluk sednul do blouznivý vejtřasky a švihal to zpátky za Pestrou kukuřicí: jenomže kde tomu byl konec! Podiv se! Kouzelníci mu převedli kurentkonto a zmizeli na Středozápadě.

Kouzelnice si zařídila prádelnu.

Až poslední rudý muž ustoupí z této země a jeho paměť bude už jen stínem mraku nad prérií, bude duch mých otců v těchto březích a v těchto lesích stále živoucí. Neboť oni milovali tuto zem, jako novorozeně miluje tlukot srdce své matky. Když prodáme svůj kraj, milujte jej, jako jsme jej milovali, starejte se, jako jsme se my starali, uchovejte si vzpomínku na ten kraj, na takový, jaký je, když si jej berete...

Příběhy v krajině:

Eliška Čtvrtníková, „Studie 1“

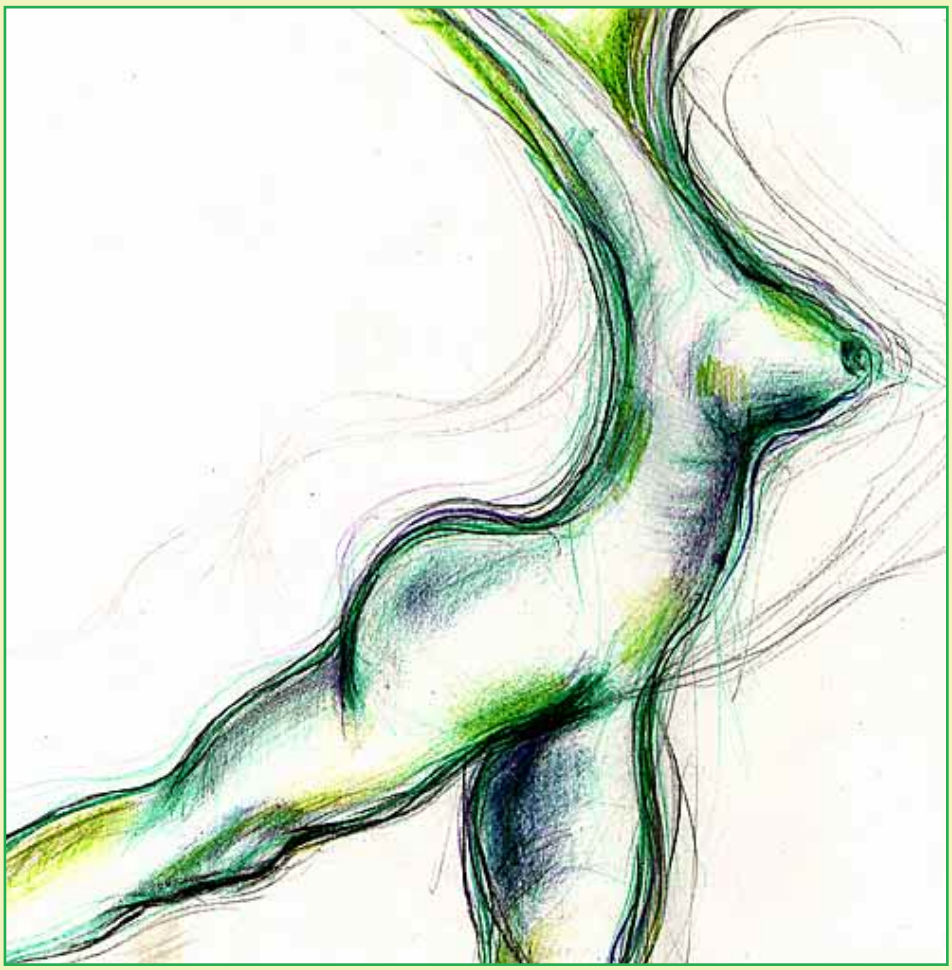

Když vám tento kraj prodáme, musíte vědět, že je svatý, a učit své děti, že je svatý a že každý prchavý odraz v průzračné vodě jezer vypráví o tradicích a událostech ze života mého lidu.“ Slova náčelníka Seattla, jež nás zasahují svou naléhavostí a upřímností, naznačují téma, které bude předmětem našeho zájmu. Krajina promlouvá, krajina vypravuje a zároveň je obsažena v mýtech předávaných z generace na generaci po dlouhá staletí – v příbězích, které tak jedinečným, nezaměnitelným způsobem spojují základní dimenze lidského života: prostor a čas.

Christian Norberg-Schulz ve své práci *Genius loci* říká, že chceme-li v angličtině hovořit o určité události odehrávající se na konkrétním místě, říkáme doslova, že událost „zaujímá místo“ (takes place). *„Ve skutečnosti si nelze představit událost, jež by neměla vztah k nějakému místu.“* Spisovatel Scott Momaday z kmene Kiowa vysvětluje tento problém následovně: *„Čas má svůj prostorový rozměr,*

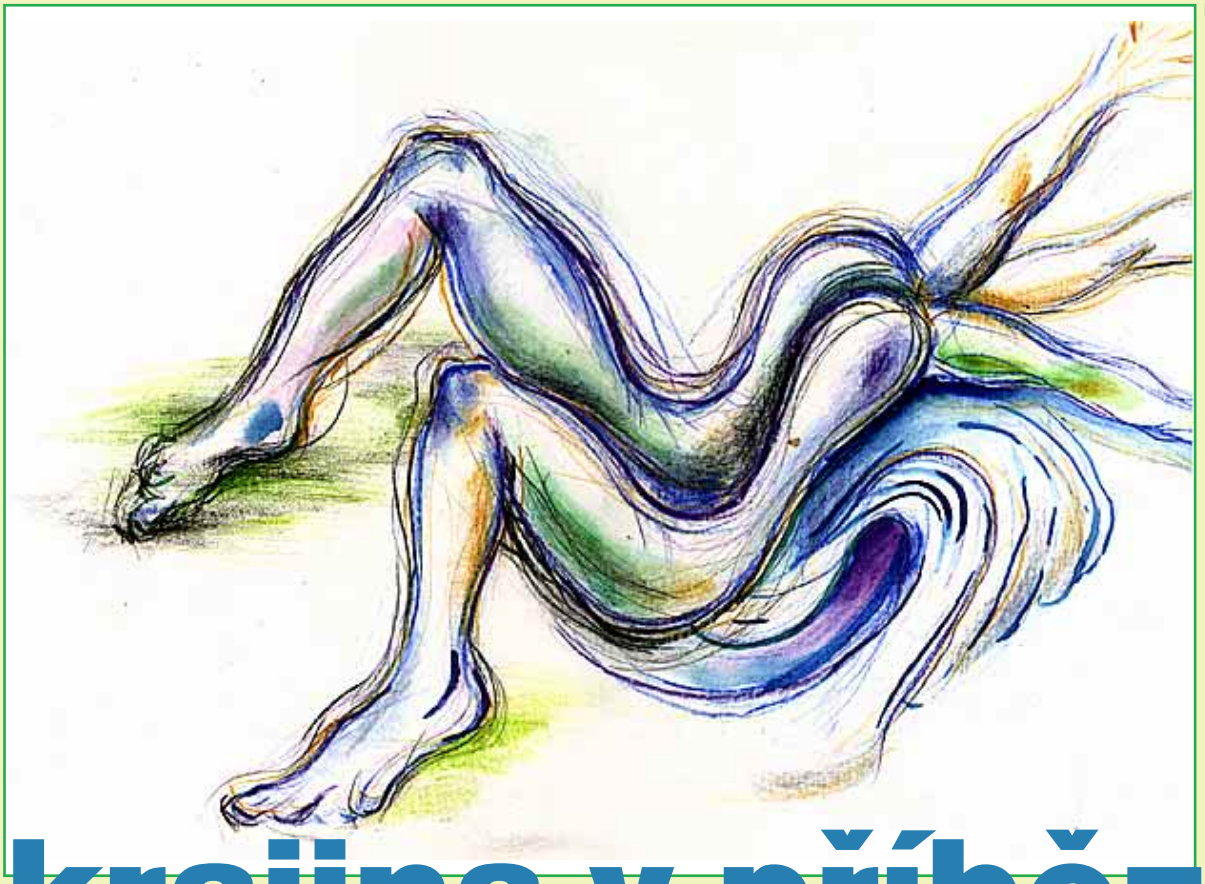

Eliška Čtvrtníková, „Studie 2“

krajina v příbězích

který vřazuje události na místo. Mýtické události jsou uloženy v krajině a tím se stále znovu a znovu vyslovují v pramenech, zátokách atd. Například vodopád, kde Kojot prožil své dobrodružství, či místo, kde se kmen vynořil do tohoto světa, stále ztělesňuje sílu mýtických časů. Lidé se vrací na tato místa, aby se modlili, postili či sbírali speciální rostliny, neboť vědí, že místo má sílu, která odpoví na jejich prosby.“ Tyto příběhy se stávají součástí jednotlivých míst a krajiny jako celku a určují tak vztah k nim. Badatel Vescey tvrdí, že v navažských mýtech je fyzický prostor stejně tak důležitý jako to, co se v příběhu událo, protože *„.geografické odkazy zdůrazňují pohyb a životnost hrdinů“*. Při studiu navažského náboženství a filosofie se také Kluckohn setkal s tímto pojetím geografické mytologie, kde každá věc i každý děj získává svou prostorovou pozici, jež musí být uvedena s velkou přesností. *„Mýty jsou doplněny dlouhými seznamy jmen míst, které jsou pro cizince tak únavné jako katalog lodí v Illiadě.“*

Tím, že je událostem přiřčen topografický rozměr, jsou zpřítomněny a zhmotněny, získávají konkrétní tvar a podobu, jsou vřazeny do celkového řádu, kde vše má své místo a zároveň pomáhají tento řád udržet a ustavit, neboť jsou podstatné pro orientaci. Celá krajina je poseta místy, která hrají určitou roli v legendách, mýtech, písních či rituálech. Tím jsou vyznačeny „privilegované směry“, prostor přestává být homogenně bezvýrazný a jisté body získávají svůj význam. *„Takový výsek krajiny je zapamatovatelně pojmenovaný a uspořádaný pomocí mýtů, takže děti, které poslouchají mýtická vyprávění, si osvojují vnitřní mapu, kterou pak následují na zemi.“* Příběhy tedy pomáhají vytvářet mentální mapu prostředí, podle které se člověk může pohybovat v krajině bez většího nebezpečí zabloudění. Pro nomádské národy především je orientace v prostoru nezbytná a důležitá, tuto dovednost si proto každý musí osvojit již v raném věku. Když Černý Jelen vypráví o svém dětství, ke každé události nezapomíná připojit poznámku o tom, kde jeho kmen v té době sídlil, přitom však mluví o době svých sedmi let, tedy o období, kdy prostorová orientace ještě není plně rozvinuta.

Mýty hrají důležitou roli pro uchopení prostoru jako celku. Některé body jsou v kraji zvýrazněny a poté propojeny, tím se celková rozlehlost zmenšuje a stává se „obzíratelnou“. Norberg-Schulz mluví o významu silnic či stezek, které jednotlivá místa sbližují, stejně jako most přibližuje oba břehy. I naše pojmenování „komunikace“ pro tyto trasy odhaluje, že jejich hlavním úkolem je zprostředkovávat spojení. V příbězích však tyto spojnice neměly povahu hmotnou, ale žily pouze v představách vypravěče a jeho posluchačů, tj. skupiny, jež tyto mýty sdílela. Indiáni samozřejmě znali stezky a cesty, jak jsme již řekli, celá oblast byla složitou obchodní sítí. Toto propojení bylo však posíleno v oblasti duchovní, kde figurovala jednotlivá místa v písních a legendách. Především v mýtech, které se vyprávěly při navažských rituálech

T'éé'jí (Noční cesta) či Dzilátahjí (Cesta hor) a které vyjevují posvátnou událost, při které byly rituály předány Navahům, můžeme spolu s hlavním hrdinou procházet jednotlivá místa jeho cesty a prožívat s ním překážky a nebezpečí. Navahové říkají, že duše nemocného, který je léčen, se vydává též na cestu za božskými bytostmi, aby se zpět mohla vrátit uzdravena. V legendě o původu rituálu Dzilátahjí (Cesta hor) jeho protagonista zvaný Prorok nejdříve utíká ze zajetí Utů, poté navštěvuje domov mnoha posvátných bytostí, aby načerpal rituální vědomosti. Jeho pouť končí v sídle Horského ducha na Wide Chokecherry, kde se od něho učí posvátné písně a tanec, jehož součástí je též polykání šípů. U Hopiů je vyprávěna legenda o chlapci, který se chtěl dozvědět, kde končí řeka Colorado, a tak se na lodi vydal po proudu a proplul Grand Canyonem až k moři, kde se díky Pavoučí ženě dostal do sídla Hadích lidí. Od nich se naučil Hadímu tanci, který poté přinesl svým lidem. Penoboscové interpretují všechny geografické prvky svého území ve vztahu k putování civilizačního hrdiny Glooscapa. *„Nějaká protáhlá skála je hrdinovou pirogou, žíla bílého nerostu představuje vnitřnosti losa, kterého zabil, hora Kineo je obrácený hrnec, v kterém vařil maso .. "* Podobný případ dovedený do důsledku nacházíme i na jiném kontinentě – v Austrálii. U Aloridů popsali badatelé skalnatou krajinu o obvodu osm kilometrů, kde *„každá nerovnost terénu odpovídá určité fázi rituálu, takže tento přírodní masív domorodcům ilustruje strukturu jejich mýtů a program jejich obřadů"*. Uvedli jsme již dříve mýtus o příchodu jednotlivých kmenů do své domoviny, ve kterém jsou jmenována jednotlivá místa od bodu, kde se kmen vynořil na povrch a pak ty, kde došlo k pojmenování jednotlivých klanů. Již jsme uvedli příklad, kdy jednotlivé hory jsou nahlíženy jako části těla jediné bytosti. Stejně jako symbolika světových stran umožňuje shromáždit v sobě svět, dovolují tyto příběhy obsáhnout takové rozsáhlé území jako byla domovina Navahů či Hopiů. Podobně jako křížky u cest v barokní krajině vytvářejí rytmus poutě a zastavení, tak tato místa příběhů tvoří rytmus celého kraje.

Tímto způsobem je kraj zabydlen příběhy a jejich postavami a také naopak v těchto příbězích přebývá kraj, jeho jednotlivá místa. Tato krajina přestává být bezejmennou kulisou lidského dění, ale tím, že prodlévá s lidmi ve vyprávěních u jejich ohňů, přidružuje se do jejich společenství, stává se jim partnerem.

Eliška Čtvrtníková, „Studie 3"

Ukázali jsme význam mýtů pro orientaci v krajině, nyní zbývá ještě prohloubit naše poznatky o tom, jakou roli hrají tyto příběhy pro vytvoření pocitu identifikace s určitým územím. Na tuto otázku jsme již narazili v předchozí kapitole, kde bylo řečeno, že zcela konkrétní oblast je zaslíbená určité skupině prostřednictvím stvořitelského aktu božské bytosti na počátku časů a že tento akt ustavil určitý vztah opatrovnictví a správy tohoto území, což do důsledku znamená, že tuto vazbu nelze zrušit ani nahradit vazbou ke krajině jiné. Tento pohled je ještě prohlouben jednotlivými mýty, v nichž se celý kraj stává hierofanií – projevem posvátna.

Zkusíme se proto nyní podrobněji podívat na mýty, jež se vztahují ke krajině Navahů, abychom se i my mohli ponořit do tohoto území kaňonů i hor a sledovat pomyslné stezky příběhů. Navahové znají vedle svých čtyř posvátných hor ještě další tři. Každé toto místo se stalo svědectvím určité stvořitelské události: O čtyřech posvátných hraničních horách jsme se již zmiňovali. Huerfano Mt. (Dzil Na'oodilii – Hora obklíčená Posvátnými lidmi) je domovem Prvního muže a První ženy, místem, kde vyrůstala Proměnlivá žena a kde proběhla její iniciace, tj. vůbec první iniciace na zemi, která umožnila přechod z dívčího stavu do ženského. Navažská legenda říká: *„forma dívčího rituálu (Kinaaldá) byla ustavena na Dzil Na'oodilii navždy."* Tradiční podoba obřadu má dvě části, jež se konají po prvních dvou menstruacích. Ke každé z nich je postaven zvláštní tzv. ženský hogan, jenž má šest nebo osm stran. Jeho tvar a svislé stěny mají odpovídat hoře Huerfano Mt., podle které byl tento první ženský hogan vystavěn. Hora Gobernador Knob (Ch'óol'í'í – Jedlová hora) je rodištěm Proměnlivé ženy, zde ji nalezl První muž v kolébce z duhy. Toto místo je také předobrazem tzv. mužského hoganu, který má půlkruhový půdorys. Navajo Mt. (Naatsi'áán – Hlava Země) vystupuje v rituálu Cesta Požehnání (Hózhójí) jako hlava ženské bytosti, jejímž hlavním atributem je pyl. Tělo této

božské bytosti pak tvoří Black mesa (Dzil Yíjiin – Hora, která se objevila černá), spodní část pak Balukai mesa (Baalók'aa'i). Celý tento komplex je nazýván Pylové hory (Tádídiiin Dzil). Na západním svahu Navajo Mt. se nachází skalní útvar zvaný Rainbow Bridge (Tsé naní'áhí – Most z duhy), jenž je podle navažské mytologie zkamenělou duhou. Na sever od Navajo Mt. leží další důležité místo – soutok řek San Juan (Tooh) a Colorado (Tónít's'ósíkooh), jenž představuje spojení dvou principů – mužského a ženského. Právě zde byli zrozeni Posvátní lidé deště a mraků a proto toto místo hraje důležitou roli v rituálech, které mají zajistit dostatek vláhy. Před vybudováním navažské nádrže na řece San Juan vykonali kněží pouť právě k Rainbow Bridge a k soutoku těchto dvou řek, aby se zde mohli modlit k Posvátným lidem o déšť, který by přehradu naplnil.

Již jsme mluvili o mýtu, ve kterém je svět zbaven nestvůr díky Božským dvojčatům. Zabití netvora zvaného Yé'iitsoh proběhlo na hoře Mt. Taylor a v jejím okolí, Černá skála je pozůstatkem obrovy zkamenělé hlavy, lávová pole pak obrovou krví. Druhý den po tomto vítězství se dvojčata utkala s Rohatou obludou (Déélgéédd), která žila v horách Jemez Mts. Po tomto úspěšném zásahu se Dvojčata do třetice vydala potrestat obrovitého Skalního Orla (Tsé nináhálééh – Zvedající se peří), který unášel lidi do svého sídla na vrcholku hory dnes zvané Shiprock (Tsé Bit'a-'í – Skála s křídly), kde byli tito nebožáci předhozeni jeho mláďatům k snědku. Každý den létal tento orel k hoře Roof Butte (Dzil Dah Neeztínii – Hora sahající až nahoru), odkud přinášel vždy nějakého muže, nikdy ženu. Dvojčata se lstí dostala až k jeskyni na vrcholku hory Shiprock, kde se mláďata ukrývala. Od nich se dalším úskokem dozvěděla, že se jejich otec vrátí přesně v poledne – ve chvíli, kdy tmavý mrak zakryje horu Lukachukai Mt. a matka, když Slunce začne stoupat nad horu Beautiful Mt. Pomocí blesků, které jim daroval jejich otec Slunce, dvojčata postupně obě zrůdy zabila a chystala stejný

Eliška Čtvrtníková, „Studie 4"

osud pro jejich děti. Ta je však čtyřikrát o svůj život poprosila a Dvojčata jim musela vyhovět, neboť jeden z navažských zvyků ustavuje, že pokud je kdokoli čtyřikrát za sebou o něco požádán, má tuto prosbu splnit. Pohrozila jim však, že pokud se budou chovat stejně zločinně jako jejich rodiče, o své životy přijdou. Na důkaz stvrzení této smlouvy jim dvojčata vyňala jazyky. Starší dítě čtyřikrát pozvedla do čtyřech světových stran a pak ho propustila směrem k východu. Tak se z něho stal zlatý orel, jehož peří hraje významnou roli v mnoha rituálech. Mladší bylo umístěno do velké Skalní jeskyně v horách La Plata Mts. Srdce obou usmrcených oblud donesli ukázat své matce Proměnlivé ženě na horu Huerfano, kde je ukryli.

Název hory Shiprock – Tsé Bit'a'í – Skála s křídly pochází z jiné legendy, jež vypráví o době, kdy byli lidé utlačováni svými nepřáteli. Situace se stávala opravdu hrozivou, a tehdy Posvátní lidé vyslyšeli prosby kněžích o vysvobození z útrap. Jedné noci lidé cítili, jak země pod jejich nohama roste a pohybuje se. Této noci vznikla hora Tsé Bit'a'í, která se i s lidmi přemístila na východ od znepřátelených kmenů. Lidé pak po dlouhý čas žili spokojeně na jejím vrcholku, do údolí chodili obdělávat svá pole. Po jedné bouři byl však vrcholek zasažen bleskem a všichni, kdo se zdržovali v té době ve svých domovech, zemřeli. Navahové nikdy na vrchol hory nešplhají ze strachu, že by podráždili duchy těchto svých mrtvých předků, jimž je toto místo nyní domovem. Tento zákaz dokonce prosadili i na veřejnosti do té míry, že dnes je výstup na tuto horu nezákonný. Jinak je tato hora též považována za domov Kojota.

Když se nyní vypravíme od hory Shiprock směrem na jihozápad, narazíme na další velmi významné a mýty opředené místo – Canyon de Chelly (Tséyi'), jehož navštívením člověk získá velkou sílu, neboť je místem, kde přebývá hojnost života. Do jeho skal vyryli Navahové některé události ze své posvátné historie. V jednom skalním převisu byla nalezena rytina „Hvězdného nebe", jež nás odkazuje k legendě o tom, jak byly hvězdy umístěny na oblohu. V dřívějších dobách některé skupiny Navahů žily pod těmito převisy, které skýtaly ochranu před přírodními živly i nepřátelskými kmeny. Tyto hvězdy měly držet skalní strop, aby nespadl na zdejší obyvatele, stejně jako hvězdy zabraňují nebi, aby se propadlo na zem. Jedna z posledních rytin v tomto kaňonu pochází z 18.století a ukazuje Španělské vojáky na koních plundrující tuto zemi. Nachází se tu též zbytky skalních pří-

bytků lidí Anasazi, které pro Navahy též disponují velkou mocí.

Nás však bude zajímat především skalní suk zvaný dnes Spider rock (Pavoučí skála), tyčící se do výšky 244 metrů uprostřed kaňonu. Pavoučí žena patří mezi Posvátné božské bytosti, objevila se na zemi současně s První ženou a Prvním mužem a pomáhala Božským Dvojčatům při jejich pouti za otcem Sluncem, který jim ukázal, jak proti obludám sužujícím celou zemi bojovat. Po tom, co bylo toto nebezpečí zažehnáno, vybrala si za svůj domov právě Pavoučí skálu, na jejímž vrcholku spřádá své sítě. Pavoučí žena ochraňuje svůj lid, jak to dokládá legenda o muži, který se jednoho dne vypravil do tohoto kaňonu sám na lov. Při své cestě za kořistí však narazil na skupinu lidí ze znepřáteleného kmene. Dal se na útěk směrem k Pavoučí skále, ale všechny cesty byly uzavřeny, neboť stěny kaňonu jsou velmi strmé. Neměl již skoro naději na záchranu. Tu se z vrcholu skalní věže spustilo tenké vlákno, které však bylo pevné jako nejsilnější provaz. Muž se po něm vyšplhal vzhůru a jaký byl jeho údiv a radost, když zjistil, že ho zachránila právě Pavoučí žena. Po pohoštění se vypravil zpět domů, aby o tomto svém zážitku mohl všem vypravovat.

Pavoučí žena zastává však ještě další důležité role. Je to právě ona, kdo naučil ženy tkát a kromě toho vystupuje též jako strážce dobrého pořádku a chování. Malé děti jsou strašeny, že pokud budou zlobit, odnese je Pavoučí žena do svého sídla na vrchol věže, jenž je prý bílý právě proto, že se bělá kostmi neposlušných dětí. Jiná legenda říká, že nižší skalní výstupek je obýván též Mluvícím bohem, tímto se význam této skály ještě zvyšuje, neboť se stává sídlem dvou nejdůležitějších posvátných bytostí Navahů.

Pavoučí žena se stala jednou z nejpřednějších božských postav i u jiných kmenů např. u Keresanů a Hopiů. Každá skupina vidí její význam trochu jinak, avšak většinou představuje cosi malého a přesto velmi mocného, jakousi zhuštěnou kreativní a duchovní sílu a moudrost. Kaňony ve státě Utah jsou posety rytinami, které zachycují právě příběhy o Pavoučí ženě a které jsou *„bránou, skrze kterou můžeme vstoupit do světa Pavoučí ženy“*.

Navahové nebyli samozřejmě jediní, kteří zaznamenávali svou historii či mytologii do stěn kaňonů, aby zde zůstala zachována pro další generace. Připomeňme si Skálu Proroctví Hopiů. Dalším takovým příkladem může být „Sluneční kříž“, jenž se zachoval ve skalách kaňonu Chaco po dávných obyvatelích stejnojmenného pueblo. Pomocí něj byli Anasáziové schopni přesně určovat vhodnou dobu pro žně či pro další zemědělské činnosti a zaznamenávat čas. O zimním slunovratu dopadaly paprsky slunečního světla mezi dvě obrovské kamenné desky, jež svíraly další desku s rytinou spirály. Za letního slunovratu paprsek světla rozpůlil střed spirály. O jarní a podzimní rovnodennosti dopadalo světlo na menší rytinu umístěnou na levé straně desky. Dalších podobných příkladů bychom našli samozřejmě nepočítaně.

V mýtu o Božských dvojčatech jsme viděli, jak do sebe příběh dokáže pojmout prostor, shromáždit ho v sobě a tím ho učinit srozumitelným, uchopitelným a také identifikovatelným. Jmenovaná místa jsou od sebe vzdálena desítky kilometrů, vyprávění však vytvoří v krajině pomyslné linie, spojnice, které se mohou stát našimi vodítky. *„Když se pak procházíme po stezce příběhů, krajina je poznamenána momenty z těchto vyprávění či z písní. Pohybujíc se od bodu k bodu, od okamžiku k okamžiku, dovolí to žijící osobě fyzicky znovuustavit a přímo zakoušet příběhy nebo písně.“*

Uvedené mýty také dokumentují, jak se do krajiny prolamuje na určitých místech posvátno. Řekli jsme již, že země je posvátná, neboť je živoucí bytostí a život sám o sobě je hierofanií – projevem posvátna. Kraj zaslíbený v sobě nosí taktéž posvátnost, neboť nám byl darován a pro nás stvořen na počátku. Jednotlivá jmenovaná místa pak v sobě soustřeďují obrovskou sílu a moc, neboť skrze ně a na nich se uskutečnily jisté posvátné události, které ustavily tento řád na zemi a které pomáhají i dnes stav rovnováhy a harmonie udržet. Většina z nich má významnou úlohu v mnoha rituálech, např. v Cestě Požehnání (Hózhójí). Ale nejen to, mýtická krajina je posvěcena již tím, že se do ní tyto příběhy o počátku časů vpisují. Právě tímto způsobem byla v podstatě utvořena, neboť tak byly stanoveny její významy, jež ji přeměnily v jinou kvalitu, a pomocí nich byla uspořádána do čitelné podoby. *„Každičký kousíček této půdy je pro můj lid posvátný. Každý kopec, každé údolí, každá pláň i hájek je posvěcen nějakou smutnou nebo radostnou událostí z dávno odešlých časů.“* Toto území se tak stalo mnohoznačnou knihou, jež bude vždy skrývat určité tajemství a záleží především na čtenáři, jaké stránky z mnoha kapitol si přečte či jaké popíše.

Jednotlivá místa, o nichž jsme vyprávěli, fungují jako otvory, spojnice mezi božskými bytostmi a lidmi na zemi. Zároveň mají tu schopnost odkazovat ke kosmickému řádu, ukazovat svět jako uspořádané universum. Viděli jsme, že rytina Pavoučí ženy je nazývána bránou, stejně tak místo vynoření je bodem zlomu úrovní, které může zprostředkovat komunikaci, podle tvrzení Hopiů je však již dnes uzavřeno, neboť lidé sešli ze správné cesty. Krajina se tak stává prostorem, kde se zjevuje posvátno a kde je v jistých místech zajištěna otevřenost k božským bytostem a k universu. Je obtiskem duchovních sil, můžeme v ní najít ještě dnes stopy a svědectví o dávných dějích a o působení božských bytostí. Zcela jednoznačně je to zachyceno v navažském mýtu o stvoření, ve kterém každý skalní suk je považován za zbytky těla některé ze zabitých oblud. Hopiové v příběhu popisujícím čas těsně po vynoření prvních lidí vysvětlují vznik hor a kaňonů. Země prý tehdy byla malá a zatopená. Proto Božská dvojčata vykopala skrz hory kanál a jím všechna voda odtekla. Protože však bylo vody hodně, vyhloubila se v zemi hluboká koryta. Poté by-

Eliška Čtvrtníková, „Studie 5“

la země ještě měkká a vlhká, ale lidé a jiné bytosti se po ní stejně rozhodli putovat. Dodnes můžeme najít v krajině stopy po těchto prvních obyvatelích a to také vysvětluje obrovskou členitost a rozmanitost země Jihozápadu.

Jak jsme již naznačili, kraj zhmotňuje řád, jenž byl ustaven. Opět se zde vyskytuje ona mnohost řádů na několika úrovních – čtyři posvátné hory odkazují ke kosmologickému uspořádání, stejně tak rytina hvězd; hory, jež jsou předobrazem hoganů, v sobě nesou pravidla architektonická a zároveň se promítají do společenského řádu a do podoby rituálních tradic (např.ženská iniciace).

V mýtu o zabití dvou nestvůr jsme viděli způsob určování času podle polohy slunce vzhledem ke krajinným útvarům, stejně tak Sluneční kříž umožňuje orientaci v čase ročních období. Podobně u Zuniů určuje přesnou dobu zimního slunovratu kněz slunce (pewkin), který z určitého bodu v kukuřičném poli východně za pueblem průběžně pozoruje východ Slunce. Čas je odvozen podle toho, kdy se objeví Slunce nad určitým místem Kukuřičné hory. Tak je v krajině zachycen i přírodní rytmus a cykly. Minulost dějinnou či mýtickou zosobňují všechna uvedená místa a tak ji zpřítomňují, neboť mýtus je mýtem jen tehdy, pokud dokáže být životný. Prorocká skála dokonce promlouvá do budoucnosti. Tak se do krajiny zapisuje čas, díky němuž se krajina stává bytostí, jež se mění a vyvíjí. Prochází životem společně s člověkem, který se do ní zrcadlí, jako se ona zrcadlí do něj. To, co bylo napsáno o Severních Arandech, platí stejně tak pro Indiány Severní Ameriky: „*Hory, potoky, prameny a rybníčky nejsou pro něho (domorodce) jen krásnými a pozoruhodnými aspekty krajiny . Každá tato jednotlivost je výtvorem předků, z nichž pochází. V krajině, která ho obklopuje, čte historii skutků a činů oněch nesmrtelných bytostí, které uctívá; bytostí, které mohou pořád ještě nakrátko vzít na sebe lidskou podobu; bytostí, z nichž mnohé zná přímou zkušeností jako otce, dědy, bratry, matky a sestry. Celý kraj je pro něho jako dávný a pořád ještě živý rodokmen.*“ Krajina se tak stává kulturní pamětí, jež dává příběhům fyzickou existenci, a díky tomu se s ní člověk může identifikovat. Není však zašlým muzeem či zatuchlým archívem, je živá do té míry, dokud v ní lidé uskutečňují své životy. „*Existuje člověk, který by neuctíval svůj domov, i když se tam možná už nikdy nevrátí? V jazyce mého národu se země nazývá Eloheh. Stejné slovo pak používáme ve významu historie, kultura a náboženství. Nemůžeme oddělit naše místo na Zemi od našich životů tady na zemi, od našich představ, od našeho smyslu jako národa.*“ Krajina se tímto stává podstatnou složkou kultury samé, transformuje se do podoby krajiny kulturní, neboť stojí na rozhraní mezi přírodou a kulturou. A i potom, co jsou její obyvatelé nuceni svou zemi opustit, přežívá zde v určité formě vzpomínka na jejich soužití, ať našim zrakům viditelná či nikoliv, jak to dokumentují následující promluvy: „*Bratři, vzpomínka na Indiány se musí v této zemi navždy zachovat. Náš jazyk dal jméno mnoha krásným věcem, které budou za nás hovořit. Minnehaha se bude za nás smát, Seneka bude vyzařovat náš odraz, Mississippi si bude šeptat o našich strastech. Široká Iowa a vlnící se Dakota a úrodný Michigan budou slunci, jež je líbá, šeptat naše jména. Hučící Niagara, vzdychající Illinois, zpívající Delaware nepřestanou odříkávat naše dta-wa-e* (Píseň smrti).“

„*Až poslední rudý muž ustoupí z této země a jeho paměť bude už jen stínem mraku nad prérií, bude duch mých otců v těchto březích a v těchto lesích stále živoucí. Neboť oni milovali tuto zem, jako novorozeně miluje tlukot srdce své matky. Když prodáme svůj kraj, milujte jej, jako jsme jej milovali, starejte se, jako jsme se my starali, uchovejte si vzpomínku na ten kraj, na takový, jaký je, když si jej berete…*“

Procházeli jsme krajinou příběhů a došli k závěru, že indiánské vnímání prostoru určují mýty, písně a rituály; že konkrétní krajina se svými kaňony, pouštěmi, skalními věžemi i hlubokými prameny je sama podstatou složkou kultury… Vyprávěli jsme příběh o krajině, která je sama příběhem.

Lenka Tvrdková

Text je úryvkem z rozsáhlejší eseje **Dinétah – Krajina jako domov v myšlení severoamerických Indiánů oblasti Jihozápadu**.

Hele koukni, on piluje

profil básníka a prozaika Vladimíra Pospíšila

Básník Petr Hrbáč nedávno srovnával tvoji tvorbu s dílem ruského futuristy Velemira Chlebnikova, tvůrce tzv. zaumu, zaumného jazyka. Kolega Šofar si dokonce myslí, že máš ze všech českých básníků k Chlebnikovi nejblíž. Co si o tom myslíš ty?

Sám nevím, jak odpovědět. Já jsem o zaumné poesii neměl ani potuchy dokud jsem si nepřečetl Šofarovu předmluvu ve Tvarech. Při svém tvoření, třebas při chůzi po ulici, mne přepadne jistý rytmus mého kroku, uvidím ženu a strom a do rytmu se mi začnou loudit slova:

horm horm
žena žena
strom
bagr mladý
salut kráva
viné sady
roste zpráva

Asi možná takto a možná úplně jinak to s námi chodí.

Žiješ v malé vsi na pomezí Čech a Moravy. Vnímáš nějak rozdíl mezi češstvím a moravanstvím, alespoň co se týče jazyka? Třeba verše *„Kams do nocej / na břehu choďky / ludé choděj / zmatené bez kurzu zobky“* mi hodně zavánějí moravským nářečím. Anebo je to všechno jen tvůj specifický zaumný jazyk?

Rozdíl mezi češstvím a moravanstvím není dán ničím jiným než krajem, kde se li-

Vladimír Pospíšil (nar. 1976 v Jihlavě), básník a prozaik. Žije blízko Jihlavy ve vsi Kamenice. Vyučil se strojním zámečníkem, pracuje v Mladé Boleslavi ve Škodových závodech. Poezii se věnuje od roku 1994. Publikoval v časopisech Host, Trafalgar, Psí víno. V příloze Tvary (8/2000) literárního obtýdeníku Tvar mu vyšla básnická sbírka Tříště slov aneb Dementní poznámky.

dé potkávají a vedou dlouhý dialog, který trvá celý lidský život. Toto je jedem z úhlů pohledu, ale je jsou zde i lidé, kteří se oslovují velmi lidsky „ty vole“ a to je ono zdravé jádro národa švejků. Z jejich úst občas vyletí nějaká ta jitrnecej (jitrnice), hrají si s myšej (s myší) a jejich ušní libosluch velmi urážejí slova mého kraje jako jsou: já su, lidi vijou, dojdi pro cefnu (konev) a tak dál. Ale stejně jsme jen lidé. Dobří a ti druzí.

O zaumných slovech mohu říci jen tolik: některá jsou má vlastní a ta druhá jsou nevědomě zaslechnutá a v paměť skrytá – ta občas vyplavou na povrch.

Již několik let pracuješ v mladoboleslavské Škodovce jako dělník. Jak na tebe působí prostředí velkofabrikantského molochu a nakolik se tento vliv odráží ve tvé poesii?

Lhal bych, kdybych tvrdil, že škodovácký svět se nepromítá do mé tvorby. Podle mě člověk každou prožívanou skutečností dochází k vnitřnímu obohacení a naučí se vážit si lidí, kteří smýšlejí trochu jiným způsobem a obzvláště tehdy pokud funguje mezilidská tolerance: „Hele koukni, on piluje a poslouchá přitom Bacha. No, to je ale blbec, viď.

Viděl jsem tě dvakrát předčítat verše na festivalu časopisu Trafalgar v Ohništanech a jednou v Praze na Slamníku. Pokaždé jsi po dočtení textů improvizoval a jen tak bez přípravy dál mluvil básně, které nebyly a už nebudou nikde a nikdy napsány. Není ti jich aspoň trochu líto? Respektive: Jak to, člověče, děláš, že jsi jen tak mluvíš a ony jsou to básně?

U kolébky tři sudičky, sudičky tři. Tohle je text skupiny Bratrstvo, která již dnes neexistuje a přesto je to krása. Sám si myslím, že k tomu není co dodat, snad jen: Modlím se za tebe živote pozemský. To je zbytek toho textu.

Moc dobře vím, že máš rozepsanou novelu či snad dokonce román, jehož hlavní postavou je Alois Zub. V jaké fázi se tato tvá zaumná próza nachází (slovo zaumná jsem použil záměrně, protože jsem z tohoto dílka slyšel několik kapitol, které se nesly ve velmi podobném duchu jako tvá poesie)?

Tak ty na mě vytahuješ takovou šuplíkovou věc. Sám nevím, jak to dopadne, ale řeknu aspoň tohle. Kdysi jsem napsal něco v tom smyslu, že každý máme svou svini v sobě a tak Alois Zub se vyskytuje pokaždé v jiném těle, když pojednou z ničeho nic vyplave na povrch. Varování: Nákaza Aloisem Zubem se přenáší pouhým podáním ruky!

připravil
Viki Shock

Příběh pana Hůlky

Mrazí doba ohnutá
za víky popelnic
vítr olízl prst a co víc?

Na mořích z dálky plete se šňůrka, třepí se nit,
pan Hůlka z hlavy smyslu půlku
zahodil vlasy u bufetu.
Vzpomínal na noční lampy a jejich spěch.
Krápník zkrápěl na příštích životech, jež nenesou krásnější dny.
Polednem krásným žil u lítaček píchačky se smály,
sám v baru byl.

Při zimních procházkách

Při zimních procházkách
oříšek otloukal louskáček,
snažil se rozlousknout
klubíčka kouře ze zapálené cigarety.

Retka tančila po ubrouscích
tak všedně, že nebylo o co stát.
Jen kostelní zvon tiše poznamenal “to jsem já starý Ben,
jenž tě přivede ke skrytému tajemství.„

Není to náhodou mystifikace
zakřičel vod stolu nějakej.
Nahnul svůj splav a plul k řece tajemství,
jak loďka po proudu unášená v čase.

Čin čili ventily

Čin čili ventily
venčili činčily
Ven! Čili kudy a kam?
Čili ostré chuti
z ostrovů koření.

Duhová víla

Duhová víla z radia pravdomluvná
leží
ubíhá na drátcích z nití.
Zbloudilá poštolka věští ve vodě
obilné osinky ubíhají do polí
křepelka pták slítá
vítá ruka šalvěj přeslenitý
tváře v kouři z mlhy vstávají
hledají blízké bezpečí
v závětří lásky učesané na paruce
ruku tiskne ke zdi
v síti bezvětrného soucitu
tři ruce v rytmu kastaněty
katalánské věty z lidské paměti.

Kdo je kdo?

Skácel není Magor,
ale Magor není Skála.

V příštím čísle (vychází 30. srpna 2000) si přečtete:

Štefan Švec o poslední knize
Marka Staška

Jakub Šofar
o CD Národní třídy
a Neočekávaného dýchánku

Vladimír Novotný
o nové knize Boženy Správcové

rozhovor Dory Kaprálové
s básnířkou Pavlou Šuranskou

Představujeme Vám:
Renata Bulvová

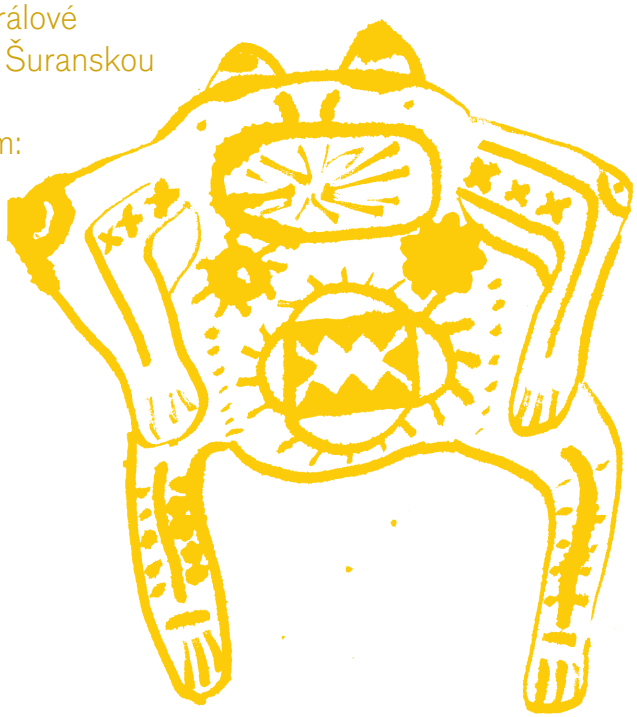

Na shledanou příště!